Poštarina plaćena u gotovom.

GOD. VIII. BROJ 7.

OMLADINA

LIST ZA ZABAVU I POUKU SREDNJEŠKOLSKE MLADEŽI

SADRŽAJ:

VUGA: Na krovu. — PETAR ŠIKIĆ: Zmija. — NIKOLAJ ROŠČIN: Kitajac. — JAGODA TRUHELKA: O guskama i djedu mrazu (Svršetak). — DAVORIN M. ROBOTIĆ: Misao. — VINKO DORČIĆ: Oaza. — DAVORIN M. ROBOTIĆ: Mir mora. — VINKO DORČIĆ: Smrt sestrice. — Dr. ST. PLIVELIĆ: Memorari iz mog đakovanja. — ANTE NEIMAROVIĆ: Kroz hrvatsku povijest.

LISTAK:

Indijska putovanja. — Iz života velikih ljudi. — Književnost i umjetnost. — Zagonetke i odgonetke. — Filatelija. — Poruke uredništva.

IZDAJE NA SVIJET »DRUŠTVO HRVATSKIH SREDNJOŠKOLSKIH PROFESORA« U ZAGREBU.
UREĐUJE DR. FERDO NIKOLIĆ.

»OMLADINA« IZLAZI SVAKOGA MJESECA IZUZEVŠI MJESECE PRAZNIKA. — PRETPLATA JE ZA CIJELU GOD. 40 DIN., A ŠALJE SE DRUŠTVU HRV. SREDNJOŠKOLSKIH PROFESORA, ZAGREB, MEDULIĆEVA 33. — RUKOPISI SE ŠALJU UREDNIKU, ZAGREB, MEDULIĆEVA 30. I NE VRAĆAJU SE. — POJEDINI BROJ 5 DIN.

TISAK „TIPOGRAFIJA", GRAFIČKO-NAKLADNI ZAVOD D. D., ZAGREB.

Dosadašnje edicije

Društva hrvatskih srednjoškolskih profesora

A. Odobrene školske knjige.

1. Šarić — Nikolić: Hrv. čitanka za II. razred srednjih škola XI. izdanje. Zagreb 1922. — Cijena Dinara 30.—.

2. Divković — Pasarić: Hrv. čitanka za III. razred srednjih škola IX. izdanje. Zagreb 1924. — Cijena Din 36.

3. Divković — Pasarić: Hrv. čitanka za IV. razred srednjih škola. VIII. izdanje. Zagreb 1924. Doštampava se.

4. Petračić — Zagoda: Hrv. čitanka za V. i VI. razred srednjih škola. Dio I. Poetika Stilistika i Proza. VIII. izdanje. Doštampava se.

5. Platonova Obrana Sokratova i Kritaa s uvodom u grčku filozofiju i komentarom od M. Kuzmića. U Zagrebu 1922. — Cijena Din 30.

6. Školski atlas za niže razrede srednjih škola. Cijena Din 30.

——»o«——

7. U prodaji: Balenović: Opća geografija. — Cijena Din 50.

B. Pomoćne školske knjige.

1. »Hrvatski pripovjedači«. III. popravljeno izdanje. Str. 276. Priredio dr. Milan Ogrizović. U Zagrebu 1917. Cijena Din 30.

2. Narodne pjesme junačke. III. izdanje priredio dr. Branko Vodnik. Str. 194. U Zagrebu. Cijena Dinara 25.

3. Izabrane narodne pjesme II. dio. Ženske narodne pjesme. Priredio dr. N. Andrić. U Zagrebu 1912. Cijena Din 20.

4. Povijesna čitanka za niže razrede srednjih škola I. dio. Srednji i novi vijek do godine 1648. II. popunjeno izdanje. Priredio dr. S. Srkulj. U Zagrebu 1922. Cijena Din 40.

5. Povijesna čitanka za niže razrede srednjih i sličnih škola II. dio. Novi vijek od godine 1648. Priredio dr. S. Srkulj. U Zagrebu 1915. Cijena Din 30.

6. Geografijska čitanka. II. popunjeno izdanje. Priredio dr. M. Šenoa. U Zagrebu 1922. Cijena Dinara 30.

7. O. Andrije Kačića-Miošića Razgovor ugodni naroda slovinskoga. Izdanje priredio i predgovor o životu i radu Kačićevu napisao dr. Ferdo Nikolić. U Zagrebu 1923. Cijena Din 15.

8. Karta Crne Gore za porabu pri čitanju Mažuranićeva epa Smrt Smail Age Čengića. Obradio dr. J. Modestin. U Zagrebu 1912. Cijena Dinara 10.

U nakladi: Djela Petra Preradovića. I. potpuno i kritično izdanje. Knjiga I. i II. Priredio dr. B. Vodnik. U Zagrebu 1918. Cijena Din 100.

C. Nastavni Vjesnik.

»Nastavni Vjesnik«, list za srednje škole. Izdaje »Društvo hrvatskih srednjoškolskih profesora« u Zagrebu. Može se još dobiti: Knjiga I. — IV., VII., VIII. sv. 3., 4., IX., X. sv. 2., 4., 5., XII. — XXIII., XXV. — XXXII. Cijena pojedinoj knjizi Din 75, pojedinom svesku Din 10. Jubilarni svezak (knjiga XXX. sv. 9. i 10.) stoji Din 20. Članovi društva dobivaju »Nastavni Vjesnik« badava, a članarina iznosi Din 25 na godinu.

D. Omladina.

»Omladina«, list za zabavu i pouku srednjoškolske mladeži. Mogu se dobiti sva dosadašnja godišta. (I. — VII.) po Din 40. Pojedini broj Din 5. Ovogodišnja »Omladina« (god. VIII.) stoji na godinu Din 40. Pojedini broj Dinara 5.—

E. Izdanja Omladine.

1. Vujec Grga: Petrica Kerempuh, ilustr. U Zagrebu 1921. Cijena Din 10.

2. Josip Milaković: Lijan Gabor. Cijena Dinara 15.

3. Dubrovački dvor, ilustr. Priredio dr. B. Cvjetković. U Zagrebu 1922. Cijena Din 15.

Od svih cijena imadu knjižare 25% popusta.

Narudžbe se šalju samo na Društvo Hrv. srednjoškolskih profesora u Zagrebu, Medulićeva ulica 33.

GODINA VIII. U ZAGREBU, DNE 1. OŽUJKA 1925. BROJ 7

OMLADINA

LIST ZA ZABAVU I POUKU SREDNJEŠKOLSKE MLADEŽI

NA KROVU

UVOD.

Na krovu je naše kuće
Jučer bilo sijelo,
Tu se društvo odabrano
Okupilo cijelo.

Stari vrapci i vrapčići
Različite dobe,
Svi su došli na zbor amo,
Mudrost će da drobe.

Hoće birat starješinu,
A to nije šala!
Nije čudo, da se družba
Tol'ko uzrujala!

Živkali su stari, mladi,
Nastala je graja
I živkanju i deranju
Ni konca, ni kraja.

Svako hoće da je mudar
I da bude prvi,
Pa je l' čudo, da je došlo
I do bratske krvi?

I da nije usred borbe
Dim ih gusti skrio,
Bog zna kakav bi svršetak
Ovom zboru bio!

Usred dima ču se s krova
Gdje dimnjak prozbori:
O vi vrapci, vi nevolje,
Od ptica najgori!

Ko ste? što ste? beskućnici,
Probisvijeti, lole,
Bez kulture, naobrazbe,
Bez ikakve škole.

Što će vama starješina?
Što skupštine, sijela?
Poplašim vas jednim dimom
Iz mojega ždrijela.

Vi ste raja, vi nitkovi,
Samo ja sam goso!
Tu na krovu zapovijedat
To je moj tek posо.

Ja sam, bome, kućegazda,
Imam nekretnine.
Je l' se iko još popeo
Do tol'ke visine?

Dolje gmižu jadni ljudi
I vape za hljebom
A ja sjedim na visini
Baš pod samim nebom.

Sjedim, sjedim baš bez brige
Tek filozofiram,
Pušim, pušim kao goso
I politiziram.

Il se igram, te od dima
Kolutove vijem
I nakaze strahovite
Od njeg ću da svijem.

Znadem, kad će kiša pasti,
Tad se držim krova;
Znadem, kad će lijepo vrijeme
Da dođe iznova.

Niko meni blizu ne će,
Ne će da ga spržim,
A ja bome baš do toga
Ništa i ne držim.

Tek gdjekada liječnik dođe
Pregleda mi ždrijelo
I veli mi, da mi škodi
Pušenje zacijelo.

Prepiše mi medecinu
Da se ne udušim,
A ja čekam, dok on ode
I iznova pušim.

Znate l' sada, ko je goso
Vi lude ptičije?«
Al na krovu baš nijednog
Više vrapca nije.

RODA.

Jednog lijepog dana,
Kad je dimnjak bio
Ponajbolje volje,
Pušio ko Turčin, dimove odbijo,
Kolutove svijo
I uživo,

Spustila se čudna ptica
Dugonoga, dugovrata,
Čudna ptica nepoznata
Baš pred njega.
Pokloni se, nakloni se
Obiđe ga svega.

»Vidim, vi ste strana dama
Čim vam mogu služit?
Imate li štogod molit,
Ili koga tužit?
Izvolite samo sjesti!«
Al ona se ne da smesti

Pokloni se, onda poče:
»Poglaviti, gradski oče!
Sirota sam žena,
Došla k vama sad u jadu
Nadaleko za vas znadu
I po dimu vas poznadu.«

»Molim, molim« sramežljivo
Poče da se brani,
Ali ptica dugovrata
Dobro zna što kani.

»Gospodine, uzvišeni,
Da vam pričam sada:
Ja sam rodom Egipćanka,
Vjerenica mlada.

Doletjesmo moj vjerenik
I ja iz Misira,
To je bračno putovanje,
Stog me tako dira.

A sad eto naumismo
Dom si svoj sagradit,
Nije život tek užitak
Treba skrbit, radit.

U ovome kraju ima
Obilata hrana,
Ali jedno, što je glavno,
Nema nigdje stana.

Zato dodoh, poglaviti,
Amo do vas gore,
Jer o vašem dobrom srcu
Čak i vrapci zbore.

Dopustite sirotama
Da se kod vas smjeste!
Mi smo roda visokoga
Košto i vi jeste.«

Zamisli se dimnjak crni:
»A na kako dugo?«
»Samo tol'ko, dok nađemo
Zaklonište drugo.«

»Dobro, dobro, ja sam, znate.
Srca vrlo meka,
Žao mi je, što ste došli
Iz tako daleka,

A niko se nije našo,
Da vam zaklon dade;
To se vidi, kako narod
Gosta primit znade!

Izvolite samo amo!
Samac sam doduše,
I kod mene vrlo često
Oštri vjetar puše.

Ja sam pušač, to vas valjda
Ne će tol'ko smetat:
Nešta čovjek mora radit
Kad ne može šetat«.

Pokloni se jedno drugom
I odleti ptica,
Osta dimnjak zabezeknut
Zamišljena lica.

GNIJEZDO

Tako vam je, djeco
Još istoga dana
Roda s rodovićem
Domogla se stana.

Ona fina dama,
A on čudni stranac,
Dimnjak ne poštiva,
Baš neotesanac!

I na ovom krovu,
Gdje je tiho bilo,
Od toga se dana,
Baš sve promijenilo

Obje ptice lete,
Nose šiblje, travu
I slažu je ravno
Dimnjaku na glavu,

A on ne zna što će,
Drži se u miru,
Misli to je moda
Valjda u Misiru.

I za dva, tri dana
Dimnjak kapu ima.
Rugaju se vrapci:
»Valjda mu je zima!«

Ali djeca viču:
»Rodo, rodo zlata!
Donesi nam seju,
Il' maloga brata!«

No roda ne mari
Za tu dječju graju,
A dimnjak se srdi,
Živci g' ostavljaju!

»Vaši jadni živci?«
Roda mu se čudi,
»Ne smije svaka vika
Da vam odmah hudi!

Što bih ja tek rekla,
Koja sad sam sjela
I tek jedno jaje
U gnijezdo sam snijela?

A još pet ih mora
U tom gnijezdu biti
I tada ću opet
Na njima sjediti.«

»Jaja, kakva jaja,
Kuda ćete s njima?
Ta na mojoj glavi
Tog i preveć ima!«

Roda ko da ne zna,
Ili ne će čuti,
Odgovor mu ne da
Nego mudro šuti.

NOVO ZNANJE

Čovjek uči, dok je živ!
Poslovica veli,
Al s čovjekom udes taj
I naš dimnjak dijeli.

Na visini uporno
Nije niža bića
I sad svaki nosi dan
Novih mu otkrića.

Dokle roda presretna
Na jajima čuči,
Rodović se vratio
Sa lovinom kući.

Čas su samo mušice
Što lete u zraku,
Čas je žabac prekrasan
U zelenom fraku.

Gdjekada je zmijica
Šarena i glatka,
Gdjekad mala ribica
Ugojena slatka.

Gdjekada je tusti puž,
Gujavica masna,
Oh, a to su jestiva
Tečna i prekrasna!

A kad sreća prevari,
A želudac stenje,
Onda roda dobije
Mišije pečenje.

Tako dimnjak upozno
Carstvo je živina,
Ma se nije spustio
Sa svojih visina.

PTIĆI.

Čeka dimnjak čeka
Ravno mjesec dana,
Kada će odmaglit
Družba nepozvana.

Ali obje rode
Ne misle otići,
A jednog se dana
Izlegoše ptići.

Sad je istom vašar
Na tom starom krovu!
Obje stare rode
Uvijek su u lovu.

A dječica sama
Bome nisu bolja,
Kad starijih nema,
Rade, što ih volja.

Svi klepeću kljunom
Ko da je za plaću,
Amo, tamo, gore
Po dimnjaku skaču.

Preko ruba gnijezda
Izviruju glave,
Pa sve mišliš, sad će
Da se strmoglave.

A dimnjak je ipak
Gdjekad srca meka,
Pa ih opominje
Gdje pogibelj čeka.

Al oni ne hvale
Slažu rugalicu:
»Oj dimnjače stari,
Što si crn u licu?

Kad si crna lica
Kakva tek je duša!«
Ne zna dimnjak što će?
Sve mora da sluša!

Žalio je sada,
(Što ni' prije znao)
Što ga udes na to
Mjesto prikovao.

I zavidio često
I vrapcu je svakom,
Koji može prhnut
I poletit zrakom.

PRIČE

Kad je ljeto bilo
Na izmaku veće,
Svaka mala roda
Krilima polijeće.

Vježbaju se one
Po čitave sate,
A kad su umorne
Tad si vrijeme krate

Bajkama čudesnim
Iz zemlje Misira,
Koje majka priča
Tek da ima mira:

Kako tamo žabe
Dva puta su veće,
A zmija se sama
U kljunić došeće,

Puževi te mole
Da i njih počastiš,
I da ždrijelo svoje
I njima omastiš.

Miševima tamo
Niko se ne hrani,
Zalogaji svi su
Tamo izabrani.

A kada se ptići
Počnu da vrpolje,
Jer je za slušanje
Nestalo im volje,

Počne majka priče
O nemani nekoj,
Što u glibu drijema
U zemlji dalekoj.

Što u vodi leži
Zelena ko trava,
Zažmirila, misliš,
Da počiva, spava.

Ali ona vreba . . .
»Znamo to, već znamo!
Ova strašna neman
Krokodil je, mamo!«

»A i vas će proždrijet!«
Dimnjak im se javi.
»Što plešete tol'ko
Na toj mojoj glavi!

Šteta, što i kod nas
Krokodila nije,
Riješio bi mene
Ove dječurlije.«

KONAC.

Svanu blago jutro jesenjega dana,
Probudi se dimnjak i protare oči,
Obazre se lijevo, obazre se desno,
Nešto čudno zbilo ove se je noći.

Čudna je tišina na tom starom krovu!
I na srcu ko da neka tuga leži!
Rodino je gnijezdo opustilo, prazno,
Nad glavom mu puše povjetarac svježi.

Zamisli se dimnjak, kuda li su pošli?
U kakvu domaju sunčanu će stići!
Bog zna hoće l' putem nastradati koje,
Ta ipak su mladi, neiskusni ptići.

Ogromno je more, opasna je bura,
Lakoumna djeca mogu i zlo proći
I dimnjak razmišlja i brine se, skrbi.
A malena magla zastrla mu oči.

Istina je živa: ljutili ga jesu
Rugali se njemu, ne dali mu mira,
Ali ipak gnijezdo, ono prazno gnijezdo,
Tako bolno, čudno u srce ga dira!

I pričali jesu one zime vrapci,
Kako dimnjak puši jače nego prije,
Kako više s njime ni srdžbe, ni šale,
Niti ikakvoga razgovora nije.

Tek u sunce gleda, reko bi da pita
Kada li će žarom da zemljicu dira?
Kada li će doći to proljeće živo
I s proljećem ptice iz zemlje Misira?

Vuga.

ZMIJA

Zmija se je pružila
Na suncu se grije.
Sita žaba, bezbrižna
Životu se smije.

I u lasti zaspala,
I na suncu sniva
Zmaja da je proždrla
Tog zmijskoga diva.

Galeb zrakom kružio,
Vidi zmiju krutu,
Zaleti se, vije ju
Po zračnomu putu.

Za čas zmije nestade,
Galeb već je gutnu.
— Gle okrutni dočeka
I sudbu okrutnu.

Petar Šikić

KITAJAC

Već su peti dan stajali na mrtvoj straži, bez događaja, usamljeni . . . Ujutro bi hrom komesar 13. četne komore student Žorka s dva zaduvena starčića u engleskim vojničkim prslucima dovozio na drezini hljeb, rastopljene i pomalo smradne konzerve i poštu. Bližalo se proljeće. Danju su lunjali poljem, tromi od topline i lijenosti, a uveče su, rasprostrijevši između tračnica šinjele, igrali karte. Noću se zavlačili u »teplušk«.*)

Sprijeda se dizala njemačka kolonijica sa svojim crvenim krovićima poput uzorka na ručniku, dimeći se izjutra podrugljivo domaćinskim sporim dimovima, koji su izazivali ljutinu i čežnju za nečim toplim. Dvojica se nekako provrzu i vrate s vrčevima zaparenog žutog mlijeka i tepsijom parčadi ohladnjela mesa. Sutradan su ponovo krenuli, ali se ne vratiše.

Široku uvalu presjekao je poput brane željeznički nasip, dalje se pruga savijala u smiješnu udicu. uspinjala se i gubila za crvenom stražarnicom.

Naveče vod bude poslan obilaznim putem u pojačanje. Ujutro se vrate neispavani i ljuti zato, što su u mraku 30 vrsta mijesili gnjecavo blato, i zato što je sve to bilo banbadava, pa zato što su se košulje, znojne i musave, lijepile za tijelo, pa i zato jošte, što je proljeće, a oni eto skapavaju od gladi i dosade, a negdje ima gradova i u gradovima kava s masnim skorupom, i uveče promenadni koncerti, i bagren, što se zanosnim mirisom potkrada preko plotova bašta.

Orosila se jutarnjom srebrnom rosom mlada trava uz tračnice, nad šumom se rađao oblak, rzao je negdje ždrijebac. Legnu da spavaju.

Odjednoć se svi probude od snažnog udara i polete u stijenu vagona. Za čas razberu, da se vagon krenuo i da se voze, sve brže i brže. Netko skoči iz vagona i snažno odskoči kao da ga je odbacio matras s perima, strašno se nacerio, vrtoglavce se otkotrlja niz kosinu i nestade ga s očiju. I sad kao na komandu vojnici dohvate puške i počnu bjesomučno pucati kroz prednju stijenu vagona u visinu trbuha. Ali i odanle odgovore paljbom, daske zaprštaju, trojica zajauču, a jedan se kao kokoš svali u kut, Tada skinu debele daske i zaklonivši za njih glavu nastave pucati. Ništa se nije dalo popraviti, svi su znali, da im je sada kraj, i čekali su to. Kao miševi u mišolovci, kad se iznesu na svijetlo. Vlak je krenuo sve brže i brže.

U toj bijesnoj galami počeo se povlačiti četveronoške »veteran«, kako su zvali veterinarnog liječnika. Bio je to već starac, u balkanskom je ratu sudjelovao kao dobrovoljac i svi su ga u četi zvali »veteranom«. On se najednoć trgne i poviče tužno:

— Eh, eh-he, ptičice moje . . . i uspne se na krov. Uhvati se za zapor na vratima, skokne poput medvjeda, grčevito se i mučno privuče i izvali potrbuške, a njegove noge zalepršaju i nestade ih!

Za čas jekne granata, vagon se trgne, odskoči časkom s tračnica, a onda pođe sve laganije. Iskoče napolje. Tamo su sprijeda, silazeći pojedince s vagona, izlazili žurno crvenoarmijci bez pušaka i s klempavim šubarama. Oči su im bile tupe i čežnutljive, dizali su ruke uvis, padali na koljena i plačljivo moljakali.

Kad su ih upitali, tko im je starješina, oni kao da su se obradovali poviču onima straga:

— Ded, momci, komandanta ovamo . . .

Na vratima se ukaže mršav čovjek, oštra lica, u visokim čizmama, u lovačkoj bluzi i kožnatoj kapi. Njegovo se blijedo, obrijano lice iskrivi u grimasu čudnog osmješka. U ustima mu se pušila cigareta, a ruke je zabacio odostrag.

Navale na nj:

— Izlazi! . . .

— Prejeftino bi htio kupiti. Nos si otari, šmrkavče . . . — on ispljune cigaretu i trgnuvši ruku iza leđa opali u vojnika, a zatim sebi u usta. Kapa mu poleti na čelo, on mekano sjede, i kao vreća ispadne iz vagona.

— Gotovo je sad . . . otegne se iz redova vojnika i oni škljocnu kočnicama.

— A što ćemo sa zarobljenicima? da ih tjeramo u štab, šta kažete? . . . Ljudi su potrebni.

Ozgo se neko ozove:

— Ej, e-e-ej . . .

Ogledaju se. S krova vagona visio je Veteran. Bio je bez kape, sijeda mu se brada nakrenula, a čupave se obrve ljutito micahu. S njegovih plavih ruku tekla je krv.

— Ded pomozi, da siđem. Ruke sam ubio.

U taj se čas nenadano iz vagona izvali maleni kao igračka mršav čovječuljak, trkom se odvalja niz nasip i stane, čučeći i pritiščući ruke grudima. Najednoć zacvili kao struna, kad se naglo popušta, i počne smiješno mahati malom glavicom. Te su kretnje bile brze i kratke kao u vjeverice. Nakon toga nešto brzo ispripovijeda ali se od toga ništa nije moglo razumjeti. Vojnička mu se iskrivljena kapa namakla nahero, žuto lišce s bijelim pjegama grčevito se stezalo, kose su oči često žmirkale, zirkale s molbom i napregnuto. Tamne usne skupljale su se u krug i šaputale. Glavom je brzo mahao kao lutka na peru, mučio se, da kaže nešto, za nj vrlo veliko i važno. Zarobljenici se trgnu u stranu:

— Vidi ga, vraže, bio je mrtav i eto opet melje . . .

— Ta šta on tu pjeva?

Snažan momak, glup naoko, poskoči, zasopti po seljački u rukav i reče:

— Kad su ono vaši zaprašili, padne moj Kinez na pod i zajauče. Mislili smo — gotov je, kao i ono sedam, što tamo leži u tepluški. Ja ga još nogom gurnem — ni mukajet . . .

— Kitajac opet progovori.

— Veli, da on nije iz njihove družine. On je čarobnjak, fokuse pravi. Komandantovoj je kćeri kao dadilja. Mlatilo su ga u nas nazvali, jer je kod pucanja mlatio utaman ne pogodivši cilja. Mjesto u rame upro bi pušku u trbuh, tukli su ga, badava, a onda ga izbacili iz stroja. . . Tako je ostao Mlatilo . . .

— Mlatilo, Mlatilo . . . — veselo zaciči Kitajac.

*) Teretni dvostruko postavljen vagon za putnike.

BORIS PASTUHOFF: PORTRET.

— On je, gospodine, dobar dečko. Neborac. . .
— Predstavljati može, komedijati . . . Ajde. Mlatilo, pokaži se . . .

Kitajac skoči na noge, još jače zamaše glavom i radosno se oceri. Iz džepa dohvati šarene kuglice i stane ih bacati uvis. Kuglice skakuću oko njegova zamrlog lica, udaraju mu u čelo, nos, sukobljuju se, raspršuju se i isprepliću u šarene arabeske. Zatim trgne 13 otrcanih sara četiri obojene čudnovate palice, dune u njih, one se malko nadunu i sad počne da ih baca kao prije kuglice. Palice se zavrte ukolo, sve brže i brže, i najednoć zapjevaju tugaljivu, čudno harmoničku melodijicu. Zvukovi su bili meki i otegnuti, kao da je vjetar lagano duvao u djetinju usnu harmoniku.

Kitajac se nečeg sjeti, trgne se i učas baci palicu na zemlju i sav se zatrese. Usne mu se objese i razvuku u široke uglove. On sitno zaplače, zagrčući se, ponizno trepereći kosim očicama i opet zamaše glavom. Opaze, da mu je na boku izbila kroz odjeću crvena mrlja. Bio je ranjen.

U noći, kad je kroz polusan Veteran tiho pripovijedao, kako su pod njegovim nogama praskali samo mali plamečci i kako je tek četvrta — posljednja — granata eksplodirala, dovuče se starješina zarobljenika, redov Ptuhin, i prošapće:

— Gospodine . . . — i zapne, — vaš Kitajac sve nešto glumi, plače . . .

— Šta, zar mu je loše? Ta rečeno je, da ste od sutra svi na hrani.

— Nije zbog toga . . . Žalosti se, žao mu je djeteta . . .

— Čega?. . . .

— Djeteta mu je žao . . . komandantove . . . Kćerčica je komandanta bila ostala, bio je udovac. Strašan čovjek. Za svako malo po gubici tres,

tres . . . Nikog se nije bojao. Zvijer prava, samo je s kćerkom uvijek bio, silno ju je ljubio, a Kitajac je u njih bio kao dadilja, po gospodski. A nedavno počeli su komedanta sumnjičiti, doznali su eto, da je bivši oficir, i da je čak nekakvog komesara sasjekao, što li, ne znam, ali zlo mu se pisalo. I eto namjeri se, da vas žive pohvata, da se istakne . . . Djevojčicu dade poznatim Nijemcima, tu nije daleko . . . Samo, sve je to sada eto propalo. A Kitajac je zavolio djevojčicu — i ne spava i ne jede, sve za nju briga. I sad se, eno ga, trese kao stara pečurka pod kišom . . . Ta, kako ne bi, sirotica je sada i bez oca i bez majke . . . Ta prestani ti vraže, šta ti je stalo — neka hvali boga, što se sam iskopao . . . —, drekne on ljutito prema čošku, gdje se čulo grcanje i kapale suze.

Veteran nije mogao usnuti. Iziđe iz vagona, postane, popleše, počeše rutave grudi i pogleda gore u zvijezde. Topal dah svu noć bijaše drag i blag. Sprijeda se jedva razabirahu prilike stražara. Pod nogama je o kamen škripila trava, prekrivši kamen.

— Sala-ata . . . — promrmlja Veteran i osmjehne se nečemu. — Žao ti je, je li? . . .

I odgovori samom sebi:

— Dakako, posve prirodno . . .

Priđe k vagonu i tiho pozove:

— Ptuhin!

U vagonu se uskomeša.

— Sađi. I Kitajac neka dođe.

Kitajac skoči kao ptica, poskoči, i promrmlja nešto. Htio je da šapće i počeo tiho tuliti. Grlo su mu stezali grčevi, on je grcao poput djeteta, gutajući suze.

— Aj-aj, gospon komisala . . . Ninica . . . malešna . . . šetala . . . Pape nema, Mlatila nema . . . mala Ninica, aj-aj-aj-aj-a-o-o-u . . .

Zabacivao je glavu, gušio se i udarao se snažno dlanovima po licu.

— Stani, budalo, prestani tuliti . . . Ptuhin, znaš li?

— Naći ćemo. Pet kilometara, nema više. Kitajac zna također, sam ju je odveo.

— Šta, znaš li?

— Znas, znas, moja znas . . . — ali nije povjeravao i opet zatuli.

Bližali su se selu — nebo je izblijedjelo bilo nalik netaknutom slikarskom platnu. Dopre jak miris po gazdinstvu, sobama i dimu. Stanu kod kuće, gdje su dva prozora bila pritvorena žaluzijama, a kroz treći se vidjelo, kako suludo pleše po stijeni odsjev užarene peći.

Djevojčica je ležala na širokoj klupi, na prostrtim šarenim sagovima, presvučenim domaćom bijelom plahtom. Kosa joj se uskovrčala, sklopile su se duge resnice pod zabrinuto skupljenim obrvama. Nježan, tek primjetljiv u tami red zubova odisao je svježinom. I kao da je jastuk oko glavice bio pun ružičaste topline.

Veteran se napne, milo se smješkao, tro čelo, soptio. Iza njega se vrzao izvirujući od nestrpljivosti Kitajac, dizao se na prste i premještao se s noge na nogu.

Uznemirena šumom, djevojčica otvori oči, protare ih debelim ručicama, zažmuri od straha i zaplače:

— A-a-aj, strašan dido . . .

Veteran u neprilici počeše šiju i nije znao što da počne.

— Hm . . . hm . . . O ti mala glupice . . . No . . . no . . . ne ću te . . . ja sam samo na oko takav . . .

Mala još jače zaplače. Otvori oči, utihne, razmažući suze po obrazima, išaranim tvrdom jastučnicom, zagleda se i najednoć kao da je netko skupio debeljkaste bore, zvonko se nasmije, kroz suze zablješte oči, — opazila je Kitajca, pruža ručice, zapjeva najednoć sjetno i nježno, bez riječi, kao onda Kitajčeve palice, Kitajac zažmuri kao od svijetla, zavrti glavom, poskoči, i udari u suh i kratak radostan smijeh.

Na jesen su se počeli povlačiti. Kavalerija je plesala vrzino kolo i nije htjela da ratuje, pješadija se počela zanimati šećerom i kožom, a na broniranim vozovima počeli su se skupljati glasoviri. Sve se mijenjalo.

Nije se mijenjao u vodu samo Kitajac. Vazda veseo igrao se s Njinjkom i zabavljao je čudesima. Legao bi na zemlju i silno se napregnuo tako, da su mu na izgužvanoj koži izbile mrlje, a mišice, čeljusti i čelo blještilo mu je tupim sjajem gumije. Onda je ustao ne sagibajući se kao batina. Zabo bi u trku u zemlju visoki kolac i u zamahu se spretno zabacio na vrh kolca i zamirao raskrečivši se kao žaba i visio ovako ozgo kao ružna pospana sova.

Ili smještivši djevojčicu na kabanicu savijenu u vreću sio bi pred njom skrstivši pod sebe noge, a do uši bi podigao kažiprste i odmjereno se ljuljajući tiho je i sjetno počeo pjevati nešto nerazumljivo. Djevojčicu je to obuzelo i ona je počela raditi isto. I tako su sjedili jedno prema drugome, gledali u oči netrenimice i pjevali ljuljajući se kao čudnoviti svjetionik. Nije to bila vesela pjesma ni žalosna, u njoj je bilo nešto sjetno, tuđe i neobično čeznutljivo. Pjevala su dva glasa: visok djetinji, umekšan notom odrasla čovjeka, i muški visok, koji je vibrirao, metalan i otegnut. Bila je to neobična ljepota. Činilo se kao da se s brežuljaka sipa i sve jače približuje i pjenuša biserni mjesečev snijeg.

Vojnici prolazeći pokraj njih slušali su i zabrinuto se smješkali.

— Strašilo. Sigurno djevojčicu obraća na svoju vjetru . . .

— Mnogo, vele, njihov car daje novaca za hrišćansku dušu.

— Buldihan . . . To se car njihov tako zove . . . Bogat je to car.

A kad su svršili, smijali su se. Djevojčica zvonkim smijehom kao srebrni zvončić u staroj budilici, a Kitajac sav podrhtavajući i udarajući se dlanovima po oštrim koljenama mašući glavom na sve strane kao močvarni klas. Oči su mu nestajale u dugačkim prorezima, usta mu se rastezala do ušiju, kao da je netko razvlačio pokretnu svilenu masku . . .

U oštru jesen, kad se približavalo najstrašnije kod stanice kraj mora, Njinjku je stigao koštunjavi tifus. Djevojčica je ležala u kozačkoj kućici, blijeda kao vosak, čudnovato je gledala sjajnim

očima i naglo disala oštrim ptičjim grudima i sve je pitala, kad će doći more.

Kitajac je stajao okamenjen, razbacajući ruke oko prnja, na kojima je ležala Njinjka. Kad bi netko ušao i počeo lupati čizmama, Kitajac je skočio izbacivao šake, sav se iscerio i strašno siktao u basu.

— Vi-uuu . . . .

Ili kleknuo pritiskujući ruke grudima i moleći šaptao:

— Ne tleba hodala . . .

Zatim se približavao Njinjki, gledao joj u čudnovate oči, nešto šaputao tresući se, a zatim je odlazio u kut i iscerivši zube suludo tiskao, gužvao do krvi grebući propalo svoje široko lice. Nekad je sav klonuo, puštao se na zemlju i plakao zagrčući se i mažući suze masnim otrcanim rukavom musave bluze.

U noći Njinjka umre. Kitajac sev zgrbljen, suh i oštar digne je lagano kao osušeni leptir, obuče je u ružičastu haljinicu, očešlja, priveže plavu vrpcu i nekamo odnese. Nije ga više bilo natrag. Nisu ga ni tražili, nije im bilo do njega. Govorilo se, da je sigurno prešao crvenima — »gad gadu . . . «

Danju je počela artiljerija svoju paklensku igru. Dovezli su ranjenike. Muškarci su se u kožačkoj stanici posakrili, a njihove žene posakrile mlijeko i kruh i gledale suzdržano i zlo.

U zoru počelo je nastupanje. Kiša je sipala, od hladnog vjetra smrzavala su se koljena, smočene kabanice mirisale su kiselim vonjem i motale se između nogu. Veteran je išao kao izvidnica pred streljačkom vrstom. Izađe u okolicu, podigne se na brežuljak i pođe kroz seosko groblje skačući s humka na humak, jer je u jaružicama bilo blato. U kutu, gdje se sastajao široki rov i jarak zarastao čičkom, opazi svježu malo ispranu mogilicu s krstićem. Gore na starom zardalom čavlu visjela je plava vrpca mokra, svezana u mašnu. Veteran se sagne i opazi, da su na vrpci ispisani nerazumljivi klinovi kao na čajnoj kutiji. Zatim pođe dalje i opazi zgrčenoga golog Kitajca sa zgusnutom mrljom krvi na grudima. Zabačena, nacerena glava napola je utonula u blatu, ruka se grčevitim prstima zarila u zemlju, kraj njega je ležala puška poštrcana crvenim mrljama.

Nikolaj Roščin

O GUSKAMA I DJEDU MRAZU

(Svršetak).

— Ostavi tu perušku, rekne Anica Ćiri, koji je počeo da izvlači pero za perom iz krila.

— A što će ti?

— Meni ne će ništa, ali u kuhinji treba i po kući. To valjda i sam znaš.

— Ih, opraši njom ognjište i police, pometi brašno s daske. To bi se sve moglo i s malom metlicom. A ja bih . . .

— A ti bi . . .

— No ja bih sasjeko pera, da njima pišem. I tata piše guščjim perima.

— No da tata, ali ko danas još piše tako? Ja ne bi mogla drugim osim gvozdenim. A ne bi baš ni ti mogao.

— Bih ja. Ali . . .

— Ta molim te ostavi se ćorava posla. Vidiš kako od tvoga vitlanja perje leti.

Anica bratu istrgne iz ruke perušku i baci je na visoki ormar, da je ne može doseći bratac.

Malo popošute, da slušaju cviljenje vjetra u ognjištu. Izađe tata, da uzme žeravku za lulicu.

— No, djeco, šta mi radite? rekne i sagne se da otvori vratašca.

— Slušamo, kako svira u dimnjaku, odgovori Anica. Čuješ li i ti?

— Tata poposluhne malo onda rekne:

— Čujem. Vjetar gudi kroz ognjište.

— No što rekoh? slavodobitno vikne Ćiro, da je perje počelo da leti. Pomisli, tata Kristina veli, da su to duše u čistilištu, što cvile.

Tata na to ne odgovori ništa nego se okrene Anici, digne prst i reče:

— A čuješ li ti, koliko tu svira glasova?

Anica napne uha i sluša. Onda će veselo:

— Čujem tri glasa. Jest zaista tri glasa.

— A bi li znala koja su to tri glasa? digne tata obrve nasred čela, kako radi u školi, kad đake pita kakvu tešku stvar.

— Bi znala. Aha! Dva su jednaka, samo jedan niži, drugi viši. Oktava. Treći je među njima. Biće terca.

— Pogodi, radosno prihvati tata.

— Brzo ajde u sobu i pokušaj na glasoviru.

Anica poleti u sobu i zahvati u tipke tri zvuka. Tata u kuhinji sluša i uspoređuje.

— Fis dur, fis, dijete moje . . .

— Pa nijesam puno ni pogriješila, samo za po glasa, veselo će Anica.

Za stolom sjede mama i baka, čitaju, pletu, šiju.

— Šta je bilo? pita mama Anicu.

— Znaš, mama, probamo glasove, što u ognjištu pjevaju. Pomisli, Kristina veli, da to cvile duše u čistilištu. Ali tata veli, da je vjetar. I ja mislim, da je vjetar. I sad smo pogodili i koji su to glasovi.

— No pa hvala Bogu, rekne mama, kad već i vjetar po notama cvili.

IV.

U kuhinji se međutim ponovila prepirka zbog pripovijedanja . Kristina se dala napokon namoliti pa se stala iskašljavati, da bolje teče pričanje. Svi se smjeste, da što bolje čuju.

— Indi pričaću vam o Djedumrazu, počne Kristina, pošto strpa šaku iščihana perja u vreću.

— Ko je taj Djedomraz? Pita Dragoš.

Šta pitaš? Čućeš već, pouči ga seka Anica. Kristina prihvati»

— Indi pošao Djedomraz na put. Digao se još za noći, uzeo kvrgastu štapinu, zaogrnuo se gustom

bundom, na glavu nabio čupavu šubaru i tako krenuo u svijet. Bio je vas bijel, a bijela mu i kosa do ramena i brada do pojasa. Istom se pokazao, a to oko njega golomrzica, i sve živo pred njim bježi. Više njega u zraku klikću ždralovi, divlje guske pište, sve što leti i puže, posakriva se u svoje ležaje i duplja, da umakne pred Djedomrazom. Starcu iz očiju teku krupne suze pa se po bijeloj bradi smrzavaju i pretvore u sjajna staklena zrna. Stužilo mu se u srcu, što je tako sam i što mora da tumara po svijetu i svakamo nosi strah i bijedu. Jer kudgod nogom stane, sve se kočilo i skorilo, kad dahne, zemlja se pokriva sitnim bijelim iglicama, a bilje sahne i umire. Na golomrazici drhtale uvele travke kao lešine, umotane u pljesnive krpe, stoje kao iz grobova izvađene i igraju bjesomučno u ledenoj vjetrušini.

— Tužni Djedomoroz . . .

— Kako si to rekla» Djedomoroz? uleti Dragoš pripovijedačici u riječ. Djedomraz se kaže.

— Pusti, Kristina kaže, kako govore u njezinu zavičaju, uputi Dragoša tata, koji je šetao tamo amo iz sobe u kuhinju i opet natrag, pušio lulicu i slušao pričanje. Samo vi dalje pričajte, Kristina, ne dajte se smesti.

Kristina poslije male stanke nastavi tiho»

— Tužni Djedomraz ustumarao se i tražio, gdje bi se smirio uza kakvo živo stvorenje. Tako dođe u ogoljelu šumu. Pomisli, da se zavuče pod gusto jelinje, gdje su srne imale svoje ležaje. No čim se pomoli na ulazu pod spušteno jelovo granje, otjeraše ga srne hukajući na nj toplim dahom svojim.

— Tu mu dakle nije bilo stanka. Valja da pođe dalje i da nosi smrt i stravu sa sobom. Pomisli, da ide u grad; ljudi su milostiviji od životinja, pustiće ga, da se u njih ogrije i nagleda svijetla i radosti. Tamo će u onu visoku palaču, što su joj prozori tako sjajno rasvijetljeni, kao da u njoj sunce sja. Ondje je veselje, čuje se pjesma i svirka, a gdje ljudi pjevaju, tamo su i srca dobrostiva.

— Stane dakle na vrata i zakuca. Čim otvore, a to zastruji takova toplina, da je starac odmah od nje tako oslabio, te samo što se nije raspao. Tužno uvidi, da mu ni tu nije bilo dobro. Uputi se do manje kuće i pogleda željno kroz okno. U sobi sjedila porodica spokojno oko stola, na stolu svjetiljka, a u peći gori vesela vatra. Ta vatra, to je njegova smrtna dušmanka. On je voli, voli, a ona njega mrzi, mrzi do krvi. Ali da mu je uljesti u tu sobu i sjesti za stol i porazgovarati i slušati, što ljudi govore. Samoća, samoća tako je tužna i bolna.

— Zašto da ne pokuša? Da se zavuče kroz pukotinu prozora? Eto tu jedna ima, dosta velika, da se provuče, jer Djedomraz umije, da se stvori tako tanak, da će svuda proći, pa baš i kroz uho iglino. Još se nije ni sasvim provukao, a to baka za stolom progovori:

— Djeco, mene hvata zima u nogama, gledajte, da gdjegod nije prozor dobro pritvoren«.

— I neko ustane pa ravno k prozoru, prodrma ga malo i bolje pritisne kvakom. Pukotina se zatvori, a Djedomraz da nije brzo umakao, bilo bi ga zgnječilo. Tako se opet našao sam na ulici, u noći i mraku. Huda njegova pratnja, pustopašni, goropadni vjetrovi huču i urliču i gone ga napred te se jedva od nje odvoji i zađe u samotnu uličicu.

— Tu opet pogleda kroz jedan prozorak i vidi hrpu ljudi, kako su se stisli oko crne i hladne peći, u lice pomodrili, u ruke dušu i tresu se.

— »Ha, ovi će me pustiti! veselo pomisli Djedomraz i nije trebao puno ni da traži, kuda će proći, jer je kuća bila puna pukotina, stakla na prozorima razbijena, a mogao je i na vrata, jer su šuplja i poraspucana uzduž i poprijeko. Kad je ušao unutra, čisto i njega hvatala jeza od studeni. I nijesu ga odavle otjerali. Sio je na stolicu za stol i stao da raste, raste u šir i vis pa se raširi po svoj sobi. Na staklima od njegova daha procvjeta prekrasno ledeno cvijeće, ljudi se u hrpi ušutjeli, na obrazima im se zaledile suze, a tijelo im se ukočilo od zime.

No ta tišina nije baš vesela, pomisli Djedomraz u sebi. On je to sebi drugačije zamišljao. Dodija mu i šutnja, te se digne i pođe dalje. Na ulici sretne dječicu. Drhtala su i hukala u pomodrele ručice. I on priđe k njima, da ih omiluje, ali djeca ga se prepadoše, stanu hukati na nj i bježati.

To mu je bilo žao. Kako ne će? Sjetio se svoje braće, veseloga i nestašnoga momčeta Proljeća, pa sjajnoga i toploga Ljeta i sestre, bogate i bajne Jeseni i kako ih svi ljudi vole, jer je svako nešto donosilo djeci zemlje, što ju je veselilo. Samo njegove su ruke prazne, sam dolazak njegov donosi strah i odvratnost.

Zato pođe natrag u carstvo svoga oca, da od njega izmoli štogod bilo, pa da i on obraduje dječicu majke zemljice. Otac, car svih stvorova, sjedio na prijestolju, oko njega banovi i knezovi, sveci i ugodnici. Progovori silnim glasom, da je zatutnjelo i nebo i zemlja:

— »Ko od vas zna pomoći bratu Djedumraza, da ga ljudi toliko ne mrze?«

Digne se sveti Nikola s visokom biskupskom kapom na glavi i svinutim štapom u ruci, te reče svečano:

— »Za koji dan ljudi će slaviti moj god. Neka Djedomraz dobroj dječici nosi milošte i saspe ih u cipele na prozoru noću, kad spavaju«.

— »A ko će Djedomrazu dati milošte?« pita opet Otac.

Javi se bogata Jesen i sjajno Ljeto i napune mu brentu orasima, lješnicima, jabukama, suhim šljivama, smokvama i drugim slatkim voćem i smokom.

Veselo uprti Djedomraz brentu na leđa i brže bolje othramuca dolje k ljudima i ostavi na prozorima svoje darove, gdje su god izložili male nove cipelice. Nažalost na mnogim prozorima, za kojima spavahu dječica, nije bilo cipela, jer ih ili nijesu ni imali ili su imali samo po jedne i te su bile poderane, pa zato u jutru, kad su se jedna djeca radovala darovima svetoga Nikole, druga su kukala i plakala, jer nijesu ništa dobila.

Opet se Djedomraz snuždio i žalostio ,što je toliko djece ostalo neobdareno i neobradovano. Popne se na brda i tu sjedne i zaplače. Suze su mu samo tako vrcale iz očiju da se i na obrvama i trepavicama hvatalo krupno inje. I stade čupati kosu i bradu, koja je bila pahuljava i runjava kao runo jagnjeta od mjesec dana, i stane na sve strane da razbacuje šakama. U zraku zaigra runo tanko i pahuljavo, spusti se na zemlju i pokrije krasnom, mekanom perinom. I pobijeli brdo i dolina, livada i

šuma, sve se izravna pod mekom prostirkom i bijaše lijepo vidjeti očima.

Sada da ste vidjeli! Istrče djeca i ona u novim cipelama i ona u starim poderanim, iskrpanim i neiskrpanim i ona bez cipela, zalete se u meku bjelinu, ruju po njoj, grcaju, mijese grude pa se ganjaju i grudaju, lete bijele grude amo tamo, pršti bjelina kao prašina u oči, za vrat, od puste radosti sve vrišti, ijuče, lica se rumene, oči žare, toplo im je, radost ih grije. Kad se zasite igre, potraže ona mjesta, gdje su juče bile barice, pa pokušaju nogom da stanu. I zbilja, voda se skrutila, ona ih ponese, djeca se tociljaju, lete po ledu kao strijele, žalosna im majka, a veseo cipelar! A koja djeca nemaju cipela, da po ledu deru džonove, brzo skuju dvije tri letvice i eto ti saonice pa hajd po staklenoj površini kao vjetar!

— Na drugom se mjestu našla druga zabava. Ode Djedomraz da vidi, šta je. Ne boje ga se više dječica, šta više, raduju mu se, a on je sretan i veseo. Tu sad djeca počela da valjaju sitne grude snijega, popnu grudu na grudu, naprave noge i ruke, nasade glavu, naprave dugačku bradu nabiju šubaru, u ruke metnu štap i plješčući u ruke zaigraju kolo, oko njega smijući se i viču:

— »Glete Djedumraza, glete Djedumraza!«

Pogleda Djedomraz u kip od snijega počeše se za uhom i reče sam sebi:

— »To se zar oni meni rugaju? Šta načiniše? Zar sam ja to baš tako ružan i mator?«

I bio bi se razljutio, uvrijedio, da nije vidio veselje dječije. Tako mahne samo rukom, počne tresti bradom i kosom i stane prhati nov snijeg, pokrije nanovo zemljicu i sve barice i Djedumraza dječijega. Onda Djedomraz othramuca natrag na brdo, tu zasjedne, sakrije glavu među dlanove i zaspi. — A sada ćemo i mi da idemo spavati, — završi Kristina i pokupi badrljice pa ih baci u ognjište.

Zagrajaše djeca. Zar je to već svršetak priče? Šta je bilo dalje s Djedomrazom-

Ali Kristina se nije dala umoliti. Možda će drugiput svršiti priču. Danas je umorna i pospana. Biće dana, biće i priča.

S tom nadom legoše djeca na počinak. Glave im zarone u mekane jastuke i kad pozaspaše a to iz dušeka i jastuka počeše tiho da izlaze sitni, sitni dusići lagani, pahuljavi kao dašak, pa povedu kolo sitno i lagano oko glave sitnih i mladih, suču zlatne sanke, pletu priče o sreći i zadovoljstvu, stvaraju čarobno carstvo. Misle li o sebi dusići, sjećaju li se, da su nekad bili gizdava haljina ponosite ptice, sjećaju li se zlatne mladosti svoje, zelene ledine i divnih šetnja po Dravi? Sjećaju li se napokon i onoga, što dođe iza radosti, tamnoga sanduka pa kljukanja i naopako — tužnoga jadnoga svršetka?

Ne znamo. Samo znamo, da se našlo jedno osobito čvrsto i oštro pero — je li bilo baš guščije? — pa sve to zabilježilo, što sam vam sada ispripovjedila.

I to je ta priča o guskama i djedumrazu.

Jagoda Truhelka

MISAO

Borili su se.

On bi padao uvečer glavom na tvrdi ležaj, a misli su plesale pobjednički ples oko njega.

Borili su se: on i njegova misao.

On ju je ranim jutrom molio: »Molim te, pusti me začas, da bar jutro dočekam svijetao i radostan da uživam veličanstvo svitanja!«

Ali misao bi tim jače navalila na nj.

Molio ju je u podne »Pusti me, da uživam u slavi sunca. Daj mi, da se naužijem podnevne krasote!«

Ali misao bi se još jače i gorčije bacila na njega.

Molio ju je večerom: »Pusti me, da uživam ljepote sutonske. Daj, da se naužijem večernjih boja, mirisa i zvukova!«

Ali misao bi sve žešće navaljivala na nj.

Kad bi on u noći legao na trošnu posteljicu molio se i opet misli, da mu bar dade tihu i mirnu noć.

»Daj, da se napijem svijetla zvjezdanoga!«

Ali misao bi sada skočila na nj razjarena i bijesna, i tek sada, udružena s mračnim noćnim silama, smatala ga i kršila svojom okrutnošću.

Duboko u noći, pred zoru, ostavljala bi ga, a on bi gledao u zamiruću zvijezdu večernjicu i padao iznemogao u san uz zvuk opakog smijeha krute pobjediteljice.

*

Probudivši se jednom veoma rano brzo skoči, stane okom u oko prema misli i projeca: »Zar ćeš me zbilja vječno progoniti? A koja korist od te moje borbe? Borim se i nemam mira ni za kakov užitak«.

Tada se misao učtivo nakloni i pokaže mu jednim galantnim zamahom ruke čitav njegov život. I gle! On opazi sav svoj život kao u slici. Najranije djetinjstvo, pa sve do sada, njegov put i slavu njegova života. Njegov rad i sve, što je on dotada učinio.

I prošapće misao: I najmanja sitnica, što si je dosada uradio, plod je moga nastojanja. Ali ako baš želiš, da odem, otići ću, no ne žali za mnom. Odlazim i želim ti sreću!«

Nestade je kao utvare neke što nestaje lepršavim hodom.

*

Otada življaše on drugim životom. Nikada se više nije borio, nego vječno sjedio uživajući u raskoši ništavila i nerada.

To mu brzo dodija i on se zaželi opet prijašnje borbe. Zovne misao, ali ona se ne odazva. Predaleko je otišla, da bi ga mogla čuti. I bi mu u tom neradu i lijenosti tako zlo i nesnosno, da je postao jadni očajnik.

Ljudi rekoše, da je veliki genij od nekog doba ušutao.

Davorin M Robotić

OAZA

Moja je kuća posljednja oaza,
na koju se rijetko koji osvrne,
u koju se rijetko koji svraća,
jer ona je posljednja, i svatko se žuri,
čim prije da dođe do cilja.

I ja često gledam:
kraj oaze prolaze povorke putnika,
kraj oaze prolaze duge karavane
i žurno hite k svome cilju.
A ja ih pogledom pratim,
Kako se žure u plavu daljinu
i kako ih nestaje naglo.

I ja za njima gledam
dugo, dugo . . .

Vinko Dorčić.

MIR MORA

Prijestolje njezinog veličanstva
Malene kraljice mora
Njiše se u parku hladnu
Dubinâ na dnu . . .

Odajama neznanih tajanstvâ
Stihije čudnog zbora
Pomažu zlatnom pažu
Što straži stražu.

Kraljevica.

Tišina noći snagom čarobnjaštva
Podmorskim dvorcima kraljuje,
Magično prokletstvo vlada
Snom u koji dvorac pada.

Uzdah se podmorskog robijaštva
Još s kojih usana svaljuje . . .
Mir . . . Na pučini galeb il barka
U svijetlu svjetionika ko morska varka . . . . .

Davorin M. Robotić.

SMRT SESTRICE

Smrt je tada po prvi put pohodila našu kuću. Bio se već uhvatio mrak, kad sam došao kući još sav zapuhan od dječje igre. Začudio me neobični mir u kući; kuhinja se crnila u mraku, jedino je rasvijetljeni prozor sobe bacao u nju svijetli četverokut. Otvorim vrata sobe; u njoj je gorjelo neobično mnogo voštanica, nekoliko uljenica i jedna velika, žuta, limena l a n t e r n a. Majka i tetka klečale su uz kolijevku i bile nešto zabavljene oko male sestrice Marije; vezivale su joj bijelu vrpcu oko vrata. Čudio sam se, što je sestrica u kolijevci odjevena i što u sklopljenim ručicama drži križić od voska.

— Što to radite? — upitah.

— Evo, — odgovori tetka, — umrla ti je Marija.

A majka tiho obriše suze.

— Da? Umrla? rekoh ne vjerujući i nasmješih se tiho, kao da se tetka sa mnom šali.

— Umrla, umrla, — potvrdi majka, opet obriše suze i poljubi mrtvu djevojčicu u čelo.

Nisam znao, što da činim. Ostao sam kao ukopan usred sobe i osjećao, kako se crvenim, od straha, od tuge, od čega li?

— Umrla Marija? Moja sestrica Marija, koju sam — premda još malen — znao na rukama nositi, koja mi se smiješila, koja je znala da u me gleda svojim plavim, pametnim očicama, koja me dragala po licu svojim ručicama. Umrla? Ne, nije moguće, nije moguće. Tetka se samo šali. O, ja ću sutra opet zibati svoju malu Mariju, opet ću joj pjevati školske pjesmice, a ona će mi se smiješiti i dragati me po licu. O, hoće, hoće . . .

I već sam htio zapitati majku, zašto je uvečer obukla sestricu, kad li u sobu stupi seoski grobar, čovjek vječito nasmijan, noseći u rukama mali, bijeli, drveni lijes.

— Dakle je uistinu umrla? — zapitah tiho i osjetih, kako mi naviru suze.

— Umrla, umrla, sinko. Uzeo Bog moje zlato, — odgovori majka plačnim glasom.

Osjećao sam, kako me prolaze srsi.

— Umrla je Marija . . . Ne ću joj dakle moći više pjevati, a ona mi se ne će više smiješiti i ne će me više gledati svojim plavim pametnim očicama.

Htio sam da zaplačem, da zaridam gorko. U grlu mi se nakupio grč plača, i ja sam osjećao potrebu da povičem glasno, da se bacim na malu kolijevku i da plačem, plačem za svojom dobrom sestricom. Želio sam, da ne bi bilo u sobi nikoga, da se mogu sam isplakati nad kolijevkom, da mogu zvati svoju malu sestricu, neka me barem još jednom pogleda svojim plavim očicama; da je mogu grčevito pritisnuti uza se i kriknuti:

— Ne dam te, ne dam te!

Da mogu plakati i plakati . . .

Ali neki stid pred majkom i tetkom nije mi dao da iskalim svoju bol, i ja sam ostao nepomičan usred sobe. A grč me je plača i tuge gušio sve više i više.

Noću je došlo mnogo susjeda i drugih seoskih žena. Sestricu su položili u mali lijes, okitili cvijećem i metnula na stol, a oko nje je gorjelo mnogo svijeća i uljenih žižaka. Soba je mirisala voskom

i uljem, a kad bi se otvorila vrata, i ušla po koja žena ozbiljna lica u crnini, zadrhtao bi plamen svijeća i uljenica, a sjene bi se po zidu duljile i drhtale. U sobi je bilo tjeskobno, i ja se stisnuh uz majku. Žene su tješile majku i redom pričale pripovijesti o sablastima, utvarama i mrtvacima. A mene je bilo strah. Jače se privih uz majku i na njezinu krilu usnuh.

Sutra ujutro došao je svećenik u bijeloj kuti sa štolom. Majka je jecala, a mene je ponovno gušio plač u grlu, ali nisam mogao da zaplačem; bilo me je stid tolikih ljudi. Za lijesom se svrstala povorka žena, a mene uzeše dvije tetke u sredinu.

»Tko će se uspeti na goru Gospodnju i tko će stajati na mjestu svetu Njegovu«, započe svećenik molitvu, i povorka krenu. A u isti čas zaori iz kuće očajni majčin krik i grčeviti plač. Ja se trgnuh; sva ona tuga, sva ona žalost, sav onaj plač, što sam ga dotad zatomio i koji me je toliko stezao u grlu, provali na ovaj majčin krik. Ja se istrgoh iz ruku tetkinih, poletih u kuću i bacih se u majčino krilo.

— Marijo, Marijo, zlato moje, — ridala je majka.

Ja nisam ništa govorio, nego samo plakao i plakao...

Vinko Dorčić

MEMOARI IZ MOGA ĐAKOVANJA

Moj prvi i zadnji frak, klak i lak.

Ima ljudi, koji često posjećuju veliku gospodu, sjajne plesove, razne akademije, svečane predstave itd. Zato trebaju da u svoj mjesečni proračun stave stalnu i to znatnu svotu za nabavu, glačanje, čišćenje itd. onih trih predmeta, koji su za besprikorno pohađanje takovih zgoda još i danas — premda živimo u t. zv. demokratskom vremenu — bezuvjetno nužni, a to su: frak odijelo, klak-cilinder i lak-cipele. Ja sam te tri stvari samo jedamput u životu kupio, jer baš nisam osobiti prijatelj takovih parada, ali tada sam morao, a to se desilo ovako:

Jednoga naime dana ljeti god. 1888. osvanuo je u predvorju univerze na crnoj ploči oglas rektora onda još kr. sveučilišta Franje Josipa I., kojim se akademičkim građanima javlja »radosna vijest« da će stanovitog dana doći u Zagreb i tom zgodom »počastiti svojim visokim posjetom univerzitet prejasni Nadvojvoda Prijestolonasljednik Rudolf« sa svojom mladom ženom nadvojvotkinjom Štefanijom (današnjom groficom Lónay). Uslijed toga se univerzitetska mladež poziva, da u propisanom svečanom odijelu toj svečanosti prisustvuje. Ali to je bilo laglje rečeno, nego učinjeno! Otkuda studentskoj raji svečano odijelo, kad je mnogi od nje jedva stigao, da svoje obično odijelo drži u takovom stanju, da mu ne piri vjetar kroza nj odnosno ne ulazi voda u cipele. Ali našlo se među zagrebačkim trgovcima dobrih i uviđavnih ljudi, koji su nam ove tri stvari dali na obročno otplaćivanje. Da li smo mi nakon toga baš sve ugovorene obroke platili, ne znam sigurno, prije ne, nego da; ali to stoji, da je bilo nekih mojih drugova, koji su ostali pače samo kod prve rate, a na sve ostale su zaboravili! »A ko bi se vrag natezal sa »juristima« (tako su nas zvali u Zagrebu sve juriste i filozofe) po sudu za takove duge! Buju već platili kad dojdu do službice!« znao je reći jedan već odavna pokojni čestiti trgovac, koji je te stvari prodavao u Ilici.

Tako smo rečenoga dana došli u našu barjacima i zelenilom okićenu »almu mater«. Doček visokih gostiju bio je u čitaonici nekadanje sveučilišne biblioteke, dakle prizemno desno. Tu smo mi studenti s profesorskim zborom i akademskim senatom čekali na prijestolonasljednika. Kad je on stupio u generalskoj uniformi uz veliku i sjajnu pratnju s tadanjim banom grofom Khuenom u dvoranu, zaorili su mnogostruki burni »Živio!« Čim se pak oduševljeni pozdrav utišao, stupio je preda nj simpatični naš tadanji rektor Tadija Smičiklas, koji ga je drhtavim glasom u ime sveučilišta pozdravio. Na to je prijestolonasljednik odgovorio kratkim hrvatskim govorom, kojim je profesorima i mladeži stavio na srce, da osim drugih znanosti njeguju poglavito naš kulturni stari hrvatski jezik i književnost. Na to je naravno uslijedilo frenetično »Živio!«, jer smo se svi prisutni smatrali sretnima, da — imajući vladara tuđe krvi — njegov sin naš hrvatski jezik i književnost poštuje! U ono vrijeme već je i to mnogo značilo!

Nama mladim ljudima bila je čudna trema i uzbuđenost, koja je obuzela bila našega ozbiljnoga i velikoga historika Tadu Smičiklasa, kad je govorom pozdravljao prijestolonasljednika. No u takovim neobičnim zgodama većina je inteligenata slabe petlje. Sjećam se, kako je prigodom boravka Franje Josipa u Zagrebu 1895. inače sigurno jakih živaca fra Grga Martić pripovijedao svojim prijateljima, kad je prigodom svečanoga primanja na Markovu trgu između ostalih i njega nagovorio tadanji vladar: »Braćo! Danas sam evo već treći puta u životu gledao licem u lice Franju Josipa, ali i ovaj put su mi se od uzbuđenosti laloke tresle, kad sam mu odgovarao na upit!«

Naravno, kad su te svečanosti minule, to smo mnogi od nas studenata ova tri artikla, naime frak, klak i lak prodali, jer je već i u ono doba trebalo studentima osim znanja i para...! A danas, kad sam već za nekoliko godina preko pedeset moga života, držim, da mi tih stvari ne će više trebati.

»Hrvatska Bukva« i dr. Stjepan pl. Miletić.

Školske godine 1883-4. bio sam u VI. razredu gornjogradske gimnazije u Zagrebu. Profesorom hrvatskoga jezika bio nam je tada H. Badalić. Nekolicina nas drugova, slušajući krasna predavanja toga vrsnoga učitelja i pjesnika, tako se oduševismo za taj predmet, da smo odlučili sami izdavati neku vrst đačkog »časopisa«. Naravno, moralo je to potajno biti, a da za to ne sazna naš razrednik dr. A. M., sada umirovljeni univerzitetski profesor; jer osobito u ono prvo doba Khuenova

banovanja morale su školske vlasti svaki takav i slični đački pokret odmah u zametku ugušiti. Ali to nas je malo smetalo; odlučeno, učinjeno. I tako nakon mnogih napora i poteškoća ugleda svijetlo prvi broj našega čeda pod natpisom »Hrvatska Bukva«. Što ne, vrlo čudno ime! A zar mislite, da je lako došlo do toga imena? Nipošto! Mnogo smo mi »sjednica« obdržavali, dok smo se složili, da tako nazovemo to naše miljenče. Interesirat će vas možda, zašto taj »časopis« nazvasmo baš tim imenom. Evo zato:

Kao vatreni rodoljubi htjeli smo, da i vanjskim znakom pokažemo, da smo pravi Hrvati i zato je dobio naš »časopis« predimak »Hrvatska«. Ali kako je došlo do riječi »Bukva« — pitat ćete. E, tu moram odati neku malu tajnu. Imali smo iz matematike izvrsnoga učitelja, a uz to čestitu i poštenu dušu, Slovenca pokojnoga Ivana Benigara. Kraj svih njegovih lijepih svojstava, koja su resila vrloga toga našega učitelja, mnogima su od mojih sudrugova — a među njima i Miletiću — teško išle u glavu razne zasade i stavci iz matematike. Dakako, da je uslijed takovoga stanja stvari pod matematičkim satovima sve frcalo od drugih i trećih redova. Ali to bi najmanje bilo, stroga bi taj profesor uza sve teške ocjene ove jadnike na putu od ploče do klupe običavao još te koji puta počastiti raznim epitetima, od kojih mu je najmiliji bio »bukva«. Posve je prirodno, da ga radi svega toga u ono doba baš nijesmo osobito voljeli.. Danas naravno drugačije sudimo o njemu. Dakle osveta! Treba nadjenuti »časopisu« ime »bukva« i pokazati svijetu, da sadržaj njegov ne pišu — bukve!

»Hrvatskoj Bukvi« bili smo mi i otac i majka, mi smo joj bili suradnici, mi smo ju hektografirali, mi smo je raspačavali itd. Ukratko ona je bila ponosom naših mladenačkih duša.

Jedan od najrevnijih njezinih suradnika bio je i pokojni Miletić i tu su izašli na javu prvi literarni radovi Miletićevi.

Već u ono doba vidjeli smo, da su beletristički prilozi Miletićevi znatno savršeniji bili od drugih naših priloga, pak smo već onda kao mladići naslućivali, da je Miletić stvoren i određen za pravoga književnika.

No poletni duh Miletićev nije se mogao zadovoljiti samo publikacijom svojih radova u našoj skromnoj »Hrvatskoj Bukvi«. U koliko mu je god preostalo vremena od njegovih školskih dužnosti, bavio se on čitanjem lijepe knjige naše a i strane literature; a ponajviše su mu se sviđali u ono doba Šenoini romani. O njima bi nam znao zanosno pripovijedati i pojedine dijelove iz njih pravim žarom pjesničke svoje duše recitovati.

Jednoga dana pozvao je za poslije podne Miletić nas trojicu svojih drugova i to sadanjega odvjetnika dr. M. P., sadanjega profesora dr. F. B. i moju malenkost — kao tada odgovornoga urednika »Hrvatske Bukve« —, da ga posjetimo u njegovu stanu. Stanovao je kod svoga skrbnika bivšega gradonačelnika zagrebačkoga Mošinskoga u Dugoj ulici. Ako smo i češće bivali kod njega, nismo ovaj puta znali, kakovu posebnu svrhu ima taj poziv.

Kad dođosmo k njemu, otišli smo u njegovu sobu — on je naime bio tako sretan, da je već kao srednjoškolac imao posebnu svoju sobu — i tu nam je kao prijateljima otkrio tajnu, da se dao na dramatizaciju Šenoina »Diogenesa« i da nas je pozvao zato, da nam pročita neke ulomke iz te drame i da mu kažemo svoj sud o tom njegovom radu. Mi smo naravno bili ugodno iznenađeni, pak smo s najvećom pozornošću pratili Miletićevo čitanje dramatizovanoga »Diogenesa«. Ako smo i bili mladi, nismo se mogli dosta načuditi njegovoj vještini i spremi, kojom je tu stvar izveo. Nijedan od nas nije se osjećao doraslim, da bi bio kadar takova šta izvesti. Pače, mogu to danas reći, da poslije, kad smo otišli od njega, nismo gotovo ni vjerovali, da je on to mogao sam učiniti, već smo držali, da je on to uradio uz pomoć tadanjega svojega informatora, sadanjega srednjoškolskoga ravnatelja I. P.

To je bilo — kao što napred rekoh — pred punih 40 godina.

Potonji radovi Miletića kao književnika, kao intendanta kazališnoga u Zagrebu itd. pokazali su nam, da je Miletić bio radnik na kulturnom polju svoga naroda, kakovim bi se i drugi od nas veći narodi ponosili.

Ovacija gimnazijalaca zapovijedajućem generalu u Zagrebu.

Školske godine 1879-80. došao je novi profesor povijesti među nas hahare trećogimnazijalce zagrebačke! Bio je mlad i pun ideala, dobar s nama, lijepo je predavao i blago klasificirao naše znanje iz toga zanimljivoga predmeta. Samo je imao jednu slabost, da naime nije umio držati discipline u razredu. Uslijed toga je za njegova sata među đacima bio pravi vašar. Tu se zbivale kojekakove šale i nepodopštine, glasno se šaputalo, pravila se larma itd., tako da je koji puta znao kroz vrata zaviriti zavodski ravnatelj F. Bradaška misleći, da nema profesora kod nas.

Razred je naš bio u prizemlju gimnazije u gornjem gradu, nekako u sredini zgrade. Dok su prozori bili zatvoreni, Bože pomozi! Ali kad ih je radi nesnosne sparine u razredu u ljetno doba trebalo otvoriti, postajkivali bi koji puta na Štrosmajerovoj promenadi ljudi i slušali našu galamu. To je vrlo boljelo mladoga našega profesora, jer je znao, da šetalištem kojiputa baš za njegova sata u našem razredu šeće i najviši vojnički dostojanstvenik u Zagrebu, zapovijedajući naime c. i kr. general za svu vojsku na području Hrvatske i Slavonije, barun Molinary. Bio je to stari dobroćudni gospodin, koji je gotovo dnevno sa svojim pobočnikom, prije nego bi išao u svoj ured u t. z. generalkomandu na Jezuitskom trgu, ovdje šetao. Sklopljenim rukama molio nas je profesor, da se umirimo barem tako dugo, dok prođe general ispred naših prozora. Gledajući nervozno kroz prozor njegovo približavanje dao nam je znak rukom, da se smirimo. I doista koji puta smo mu tu želju ispunili. Ali kako je general za vrijeme jednoga školskoga sata znao nekoliko puta prolazili ispod našega prozora, a profesor uvijek bio na prozoru da ustanovi taj trenutak, to jednom zgodom, kao da je sam đavo unišao u nas, na veliko upropašćenje profesora baš u taj tren, kad je general bio ispod prozora našega razreda, zavikasmo svi — kao da smo

se bili dogovorili — gromki »Živio gospodin general!« Naš bijedni profesor nakon toga poklika sav je od užasa protrnuo, primio se obim rukama za glavu i zajecao: »Propao sam! Što ste učinili? Otpustit će me od službe!« Međutim dogodilo se obratno. Barun naime Molinary stane na taj naš poklik pogledavši gore prema razredu i reče smiješeći se dobroćudno prema svomu pobočniku: »Bravo! Das ist eine loyale und patriotische Jugend!« Očito je bio ugodno dirnut tom neočekivanom ovacijom nas gimnazijalaca, čemu se najviše obradovao naš siromašni profesor videći, da je ova naša đačka obijest dobro svršila.

Poslije nekih 10 godina postao sam tom mom nekadanjem profesoru drug na jednom našem naučnom zavodu u Primorju, pak sam mu jednom zgodom tu našu đačku šalu dozvao u pamet, našto se dobri Šandor od srca nasmijao.

Već nekoliko godina nema ga među živima! Zaklopio je svoje oči pod stare dane u Zagrebu, gdje je kao srednjoškolski učitelj započeo svoje službovanje.

Dr. St. Plivelić.

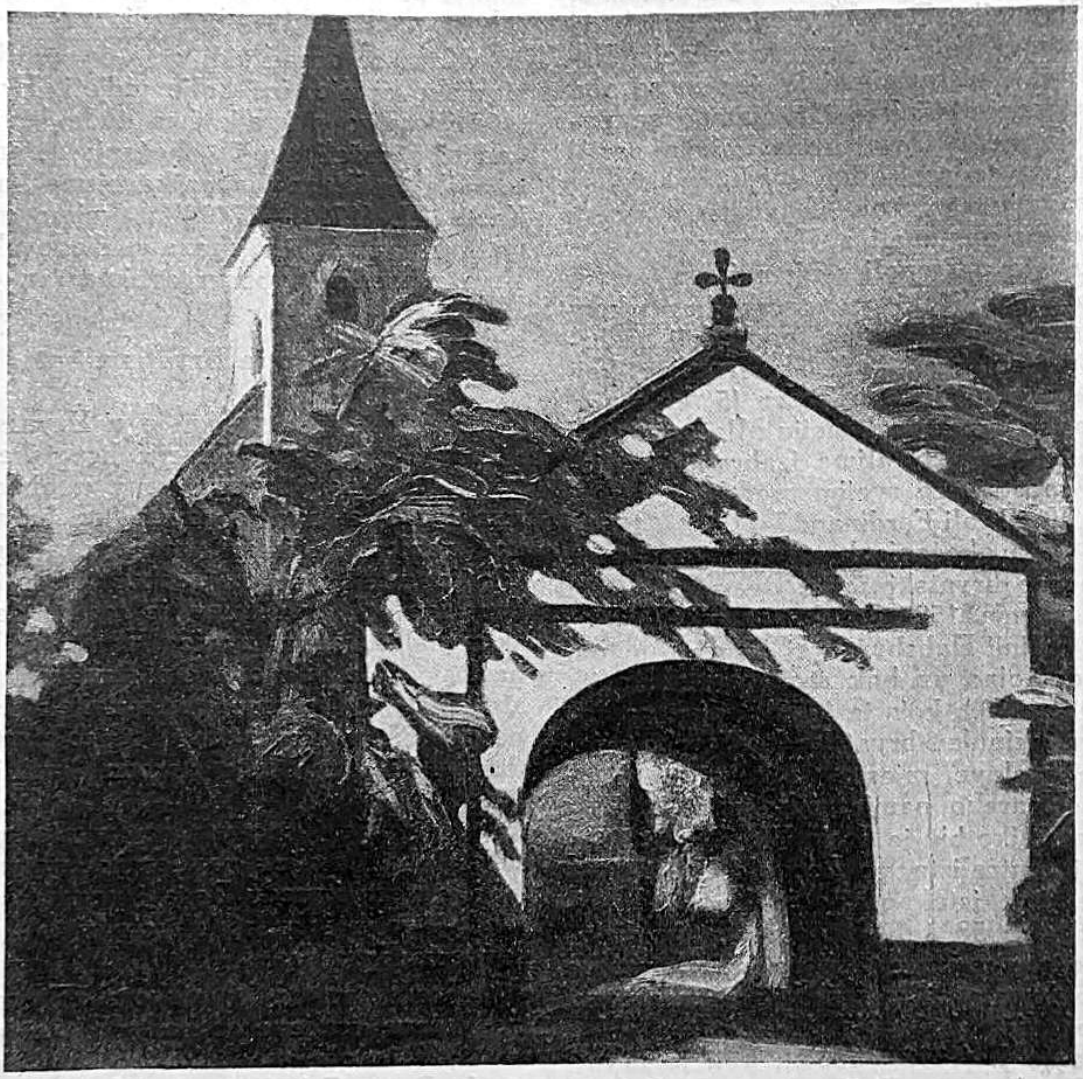

BORIS PASTUHOFF: KAPELICA SV. JURJA U ZAGREBU.

KROZ HRVATSKU POVIJEST

Tijekom vijekova svoje opstojnosti, a silom političkih prilika, vršena je na Hrvatskoj ataka na njene teritorijalne udove i njezina unutarnja prava, no Hrvatska je preživila ne samo te atake, nego i uzročnike tih ataka.

Arpadovci i Habsburzi prema Hrvatskoj

I ako su se Hrvati po smrti posljednjega kralja svoga nekad srećne uspomene Zvonimira, dobre volje okupili oko »svete krune kraljevstva Ugarije«, ipak su nosioci te krune, Arpadovci, tijekom vremena počeli to zaboravljati. Dok je veza između Hrvatske i Ugarske bila svježa, dotle su se Arpadovci krunili i za hrvatske kraljeve, no kad je ona vremenom postala utvrđenijom, prestaju i hrvatske krunidbe, nakon posljednje od 1207. godine. No ta prva povreda »pactorum conventorum«, bila je donekle paralizirana kreiranjem hrvatskog »hercega«, koji je ma i nekrunjen, vršio kraljevska prava u Hrvatskoj. Sporadički oslabljivano je sa strane ugarskih kraljeva i to pravo Hrvatske, dok posljednjim »hercegom« Ivanišom Korvinom (1490.—1493.) nije herceštvo po-

sve utrnulo. Ta druga povreda na tijelu Hrvatske i njeno podcjenjivanje sa strane vladara, koji su u naslovu uz »kralja Ungarije«, imali i naslov »kralj Dalmacije i Hrvatske«, nije ipak ostavila kod Hrvata bolnijega traga, jer samo herceštvo i nije bila hrvatska ustanova. A tim više, što na hercegovo mjesto stupa ban s istim pravima i s istom titulom »prorexa«, kako to svjedoči pismo pape Leona X. banu Petru Berislaviću (1513.—1520.).

U tom međutim a za naplatu, što su ga Hrvati spasli od Mongola, kralj Bela III. (IV.) rascijepio je 1260. godine doonda jedinstvenu Hrvatsku na dvije polovice — u kraljevinu Hrvatsku i Dalmaciju, te kraljevinu Slavoniju. Ta podvojenost trajala je sve do 1476. godine. I ako ta prva parcelacija Hrvatske nije u stvari ništa mijenjala, jer su se oba dijela smatrala jednim tijelom i uzajamno se podupirala, ipak je među Hrvate ona unijela partikularistični duh u geografskom smislu, a što se još i danas opaža u nazivima »Slavonija i Slavonac«. Kakogod su postupali s Hrvatskom Arpadovci, tako su isto postupali s njom i Anžuvinci, i ako od Hrvata ustoličeni na ugarsko-hrvatskom prijestolju, a isto tako i još gore, posljednji na hrvatskom tlu krunjeni kralj Ladislav Napuljac, koji šest godina nakon krunidbe u Zadru (5. kolovoza 1403.) jednostavno proda Dalmaciju Mlečanima! U ovoj dičnoj galeriji po Hrvatima izabranih kraljeva, nimalo ne zaostaju za svojim predšasnicima ni Habsburgovci. Već kralj Ferdinand I. (1527.—1564.) zaboravlja na data obećanja hrvatskom saboru, u čemu ga je morao hrvatski sabor dvaput poučiti; prvi put 27. travnja 1527., a drugi put 9. listopada 1535. Ni daljnji Habsburgovci nisu bili u tom bolji. Njemu dostojno uz bok stoji carica Marija Terezija (1740.—1780.), koja je 1779. godine na nagovor Madžara ukinula »hrvatsko kraljevsko vijeće« i njegove poslove, mjesto na hrvatski sabor prenijela na »Ugarsko namjesničko vijeće«. Vrijedan sin svoje majke bio je Josip II. 1780.—1790.), germanizator i centralista, pa Leopold II. (1790.—1792.) koji se time istakao, što je hrvatske prijedloge zak. članka 58. i 59. o nametnutom djelokrugu ugarskoga namjesnog vijeća na hrvatske županije, te o hrvatskoj ratnoj daći — vlastoručno ispravljao! Ništa bolji nije bio ni Leopoldov nasljednik Franjo I. (1792.—1835.), koji je hrvatskom dijelu Napoleonove Ilirije mjesto sjedinjenja s Hrvatskom nametnuo njemački jezik i »Provisorisches Gouvernement in Civil Croatien«. Njemu se pridružuje jedan njegov imenjak po imenu i po djelu car Franjo Josip I. (1848.—1916.) glasovit drugim apsolutizmom (1851.—1860.) i svojom izrekom »Volim biti stražmeštar pruski, nego car slavenski!« te poznatim protuhrvatskim i protuslavenskim stavom u pitanju dvojezičnih natpisa i grbova na financijalnim zgradama u Zagrebu (1883. godine).

U nizu bezakonja, koja su Hrvatima činjena sa strane i kraljeva i careva, koji na temelju zakletava njihovih predšasnika, te narodne »carska se ne poriče«, nisu na to imali pravo »ni po Bogu, ni po zakonu«, ovi su primjeri tek nabačene mrvice i navedeni su tek kao primjeri, a ne kao vršci povreda. Istini za volju moramo navesti jednog kralja (Matiju II. od 1608.—1619.), koji se je na energični stav hrvatskoga sabora protiv namjeravanog otkinuća hrvatsko-slavonske krajine, te banske Hrvatske Austriji, odnosno krajiškim generalima — zauzeo za hrvatsko stanovište. Carica Marija Terezija, atentatorica hrvatske ekvivalencije prema Ugarskoj, vrijedna je spomena, što je Hrvatima četiri godine prije dato obećanje ispunila, sjedinivši 1745. godine Slavoniju s Hrvatskom, a 1776. Rijeku s Hrvatskom. Njima dvama ravan je bio car Ferdinand V. (1835.—1848.), koji nije htio potvrditi članak o uvedenju madžarskoga jezika u Hrvatskoj, dok je članak, da hrvatski poslanici poslije šest godina govore na zajedničkom saboru madžarski — potvrdio.

Kako se dosad vidi, a to će se, tijekom ove historijske šetnje, još bolje vidjeti, Hrvati su imali loše iskustvo s kraljevima tuđe krvi, koji se nikad nisu držali svojih obećanja, premda su ih na to silila i njihova vladarska pisma kao na pr. ono Karla III. (1711.—1740.), u kojem među ostalim, po prvi put dolazi fraza o djedovskoj odanosti Hrvata prema Habsburgovcima.

Što je Hrvatima ban.

Kako rekosmo, ban je u Hrvatskoj bio kralj i kao takav personifikacija hrvatske samostalnosti. Ta ustanova, jedinstvena u historiji i svojina samo Hrvata, bila je pažena od hrvatskih staleža kao zjenica u očima i svaka navala na bana, značila je navalu ne na osobu, nego na »regnum Croatiae«. Prema tomu je jasno, da je u tuđinskim naletima na pravice Hrvatske, ban bio prvi, na kojega je bila odapeta strijelica. Tih odapetih strijelica bilo je mnogo, no uvijek se ta strijelica, ne po zakonu fizike, nego po zakonu pravice i izdržljivosti hrvatskoga naroda, vratila na odapinjača.

Relikvija i spomen na hrvatsku potpunu samostalnost, kraljev namjesnik poput svećenika, koji je veza između Boga i naroda, a on veza između kralja i hrvatskih staleža — ban je utjelovljena Hrvatska.

Predlagan od hrvatskoga sabora, a biran od posvećene kraljeve osobe, svečano je uvođen, kako to svjedoče mnogobrojne inštalacije, kao ona grofa Petra Zrinskoga 5. XI. 1668., grofa Nikole Erdedija (1680.), grofa Ivana Erdedija 1790., te grofa Josipa Jelačića 5. VI. 1848., koje su instalacije nadomjestak krunidbe, a što svjedoče i banska insignija i zastava. Pa zar je onda čudo, kad hrvatski sabor od ožujka 1594. poručuje kralju Rudolfu (1576.—1608.), da se ban hrvatski ne će pokoravati nadvojvodi, kako je to kralj htio. Pa zar onda ima išta na tom čudnovato, kad hrvatski staleži ne će ni da čuju za banov nadomjestak (locumtenensa), koji je za vrijeme banskoga interregnuma (1531.—1537.) bio po prvi puta uveo Ferdinand I.? I jer su hrvatski staleži predlagali bana kralju, je li onda čudo, da nametnute banove nisu htjeli slušati, kao što nam to svjedoče silom banovi Ivan Tahi (iza 1524.), te Kristofor Ungnad (1578.—1583.), što je posljednji i sam vidio te se zahvalio? Leopold I., krvnik, nakon Wiener-Neustadta, bio je ukinuo bansku čast, no već je 1673.

godine, pritješnjen muklim žagorom hrvatskih staleža — uspostavlja. A nije to prvi puta, da se hrvatski staleži zauzimlju za bana i traže banska prava: još 10. IV. 1606. godine sabor poručuje kralju Rudolfu, da se banu povrati puna vlast »od Drave do mora« i da stoji na čelu kraljevstva i krajina. To traže i sabori od 1832. godine, te glasoviti Jelačićev od 5. lipnja 1848. godine. Taj bitni specijalitet hrvatskoga ustava — banstvo — mora se priznati, respektirao je i sam centralista i germanista Josip II., koji se uza sve vrtoglavične reforme po Ugarskoj i Hrvatskoj ipak ne usudi, da dira hrvatsko banstvo.

Čelični banovi

Čast hrvatskim banovima! Bilo je momenata, kad je gažena Hrvatska, no hrvatski banovi nisu htjeli banovati pogaženoj Hrvatskoj. Uz mnoga svijetla imena tih banova spomenut ćemo grofa Tomu Erdedija, koji se 1595. odreče banske časti, jer je krali Rudolf II. imenujući Nijemce vrhovnim zapovjednicima u Hrvatskoj, krnjio bansku vlast. Grofa Franju Esterhazija, koji se 1785. odreče banske časti radi neustavnih činova Josipa II.; bana-pučanina i pjesnika Ivana Mažuranića, koji 1880. napusti bansku stolicu, jer kralj i Madžari ne htjedoše riješiti financijalnu nagodbu u korist Hrvatske, te sjediniti vojnu Krajinu s Hrvatskom; bana-kavalira grofa Ladislava Pejačevića (1883.), koji se zahvali na banskoj časti radi poznatih dvojezičnih grbova po državnim zgradama u Zagrebu. Nisu to samo svijetli primjeri. Još ih ima i dužnost je, da se i njih spomene, a biti će ondje spomenuti, gdje se bude govorilo o inakim banskim stavovima za obranu hrvatskih pravica, a koje su branjene na usta banova.

Zle uspomene — banovi

No uz ova časna imena sjetit ćemo se i onih banova, koji su bili banovi samo po imenu. To su oni banovi, koje nije više, kao negda, predlagao hrvatski sabor i koji nisu stajali u službi domovine, nego koje predlaže ugarsko namjesničko vijeće (od1790.—1848.) i madžarski ministar predsjednik (od 1868.—1918.) a koji su bili ekspozitura Pešte na Markovu trgu. Od njih da spomenemo samo najgore: Grofa Franju Balašu (1785.—1790.), koji je zapravo bio carski komesar i vladao bez sabora; namjesnika banske časti, baruna Levina Raucha, tvorca ugarsko-hrvatske nagodbe; grofa Karla Khuen-Hedervaria, (1883.—1903.) silnika i tvorca khuenovštine, te komesara Slavka pl. Cuvaja »Feljbaba«. (1912.—1913.).

Prepadima na bansku čast, vršena je po Habsburgovcima i Madžarima ataka i na teritorij Hrvatske, bilo direktnim otkidanjem živa mesa s tijela Hrvatske, bilo indirektnim nespajanjem razdruženih dijelova Hrvatske. To je kidanje najjače osjetila Hrvatska u pitanju tzv. Vojne Krajine. Ušančivanjem pogranične Hrvatske u borbi s Turcima, iskreirala se oko 1490. godine na periferiji Hrvatske obranbena linija, koju su po uzajamnim ugovorima morali braniti od Turaka hrvatski banovi i gospodari unutarnjih austrijskih zemalja (Kranjske, Koruške, Štajerske i austrijske Istre), a to su bili Habsburgovci. Ovi pak u neustrašivoj želji za prikupljanjem novih krajeva i u uočivosti fakta, da su Hrvati novčano preslabi za obranu svoga kraljevstva, počeli su smatrati Vojnu Krajinu kao svoju domovinu, a to su razotkrivali imenovanjem njemačkih generala kao vrhovnih vojnih zapovjednika nad Krajinom. Na ovako stvaranje države u državi, digli su hrvatski staleži svoj glas protiv ovoga komadanja Hrvatske. No na sve ove proteste i na sav krič naroda u Vojnoj Krajini protiv neljudskoga postupanja njemačkih generala u ovoj jadnoj zemlji, nije se Krajinu vraćalo materi zemlji. Jednom je ipak trebala biti vraćena (u 1623. god.) no ta je reinkorporacija već u osnovi bila tako sačinjena,, da iz nje ništa ne bude. Kako je to bilo i zašto je to tako bilo, vidjet ćemo tamo, kad budemo govorili o ulozi doseljenih Srba u Hrvatsku. A i u tom leži razlog nevraćanja Vojne Krajine Hrvatskoj, što je Hrvatska uistinu bila novčano preslaba, da izdrži ratne terete svoje upravo ogromne obranbene linije. Taj teret, kako znamo, bio je prevelik i za Habsburgovce, pa s' i oni morali moljakati papu, Veneciju i zapadne države, da im u novcu priskoče u pomoć.

Glas Hrvatske za Vojnu Krajinu

No uza sve to Hrvati se nikad nisu odrekli tog ispaćenog uda svoje kraljevine, nego su uvijek na saborima dizali svoj glas, da ta zemlja njima pripada i da im je treba vratiti. To su isticali na pr. sabori od 1606. i 1608. godine, pa oni između 1683.—1699. godine, pa i ako je i sam car Leopold I. priznavao »nepobitno pravo« Hrvata na Vojnu Krajinu, ipak je carevi ne vraćaju. Šta više, 1636. i 1746. godine bi Krajina sasvim uređena na njemačku i posve otrgnuta od Hrvatske. U njoj je sada stvoren stalni vojnički kader za obranu Habsburgovaca. Uvodi se njemački jezik kao službeni, a sva su vojnička mjesta popunjena samim zgoljnim Nijemcima, koji, kako ćemo to u jednoj drugoj raspravi pokazati, stvaraju na taj način teren za približavanje Hrvata njemačkom jeziku i time njemačkoj kulturi. Hrvata Vojne Krajine bolno se je doimalo ovo gnječenje hrvatske svijesti i svega, što je podsjećalo na hrvatsko kraljevstvo, pa su se tisuće i tisuće njih iseljivali iz ove ponjemčivane domovine i naseljavali u Bačku i Banat. A ni Hrvati iz banske Hrvatske ne gledaju to otrgnuće i germanizatorstvo skrštenih ruku. Tako grof Janko Drašković u svojoj »Disertaciji« od 1832. godine traži njeno sjedinjenje s Hrvatskom, a to isto traže hrvatski sabori od iste godine, te od 1839. godine. A jer se po zakonima prirode sve vraća svome počelu, tako je moralo biti i s Vojnom Krajinom. Stoljetni hrvatski protesti i živa vjera u sjedinjenje održale su pobjedu nad usurpatorskom silom, te 1873. godina donosi prvi plod te vjekovne borbe.

Te godine naime bi razvojačena Vojna Krajina, a 1881. godine, nakon nekih 250 godina vraća se oteta kćerka svojoj majci. Vraćaju je oni isti Habsburgovci, koji su je otelil

Trganje Slavonije

Iste takve parcelatorske udarce očutila je i ona zemlja, koja je u kraljevskom naslovu bila s Hrvatskom zajedno, a to je Slavonija. Nju je, kako smo rekli, Bela III.-(IV.) otrgnuo od posestrime, bacio joj udicu separiranja od Hrvatske, — novog bana, no uza sve to i uza posebni do 1553. godine slavonski sabor, nikad se Slavonija nije očutila posebnom zemljom od Hrvatske. To je očitovala najprije sklapanjem svoga sabora u jedan sabor, ali tek 1745. bi ona sjedinjena s Hrvatskom. No ni tada to ne bi učinila carica Marija Terezija, uza sve njeno, još od 1741. godine, učinjeno obećanje, da to nije glasno zatražio hrvatski narod u Slavoniji, pobunivši se protiv njemačkih generala. A za toga razdvojnoga međuvremena i hrvatski je sabor svakom prilikom isticao na usta svojih banova i nuncija pravo Hrvatske na Slavoniju, pa je i to bio ostan, koji je prisilio caricu, da vrati ugrabljeno. No već njezin sin, s kojim smo se sreli i s kojim ćemo se još više puta sresti, car Josip II. ponovo zasijeca habsburški mač u grudi Hrvatske i razdvaja 1784. Slavoniju od Hrvatske. Ali već koncem 1789. godine, uzbunom Hrvatske, prisiljen je taj isti car, da sam provede ponovo sjedinjenje Slavonije s Hrvatskom. A kad je Slavonija bila združena s Hrvatskom, ni tada još to pitanje nije mirovalo. Habsburgovce su izmijenili Madžari, koji su na gotovo svakom zajedničkom ugarsko-hrvatskom saboru tražili, da se Slavonija pripoji Ugarskoj, no svaki put je taj zahtjev morao otpasti radi energičnoga otpora Hrvata. Pokušavalo se dakle, stoljećima, stvaranjem Slavonije, stvoriti tijelo na tijelu Hrvatske i odalečiti ga od nje, no kad to nije uspjelo, trgali su je, no ni to nije pošlo za rukom. Odjek ovoga separatizma prešao je i na nehabsburške i nemadžarske protivnike Hrvatske, koji su naglašavanjem Slavonije, htjeli bilo umanjiti jedinstveni teritorij Hrvatske, bilo naglasiti posebni mentalitet ove pokrajine, a samo da ta Hrvatska ispane manjom u teritoriju i u rasi.

(Nastavit će se).

Ante Neimarević

LISTAK

INDIJSKA PUTOVANJA.

Prigodom 100-godišnjice smrti Vasca de Game.

Gledajući danas Portugal kako je malen i kakve su mu jadne kolonije, čudne nas misli moraju snaći, ako zamislimo ovu istu kartu pred 3—4 stoljeća. Vidjet ćemo, kako se boja Pirenejskog poluotoka raširila na svima kontinentima, onako kao što se boja Engleske danas širi. Najsjajnije su to stranice historije Španije i Portugala, koje se valjda nigda ne će poniviti. Tu su zlatnim slovima napisana imena Kolumba, Balboe, Cortesa, Camoesa i Vasca de Game. I ove godine sprema se Portugal i sav kulturni svijet, da proslave dvije zaista svijetle obljetnice: smrti Vasca de Game i rođenja Camoesa. To bi sve morala biti jedna svečanost, jer se od imena Game ne može dijeliti ime Camoesovo. kao što Homer pjeva »Klea andron« tako i Camoes stvara portugalsku epopeju: pjeva »Os Luisiadas«, u kojoj su opjevana sva djela hrabrih Portugalaca osobito Vascova. Otkriće puta u Indiju bio je velik događaj, kojem još i sada posljedice traju, a da se bolje uzmogne razumijeti, vrijedno je u kratkim crtama prikazati tu težnju za tim čudesnim svijetom od najstarijih vremena.

U prvim počecima historije nalazimo često iste odlučne sile kao i danas. Tako što se tiče puta u Indiju. Jedni su kušali da dođu kopnenim putem kao Aleksandar Veliki, drugi su pošli morem na obalu Afrike. U novome vijeku vidimo težnju Napoleonovu, da kopnom dopre do Indije, a kasnije to pokuša njemački »Drang nach Osten«. Uz otkriće Indije vezano je veoma i oplovljenje Afrike. To su slutili i Španjolci i Portugizi, kad staviše jednom rtu ime »Cabo di Buona Esperanza«.

Prvi se uputiše u Indiju Egipćani za vrijeme dinastije Manetho, Faraon Sesostris pođe s velikom mornaricom na Indiju i osvoji mnoge gradove na Gangesu. Sesotris je grčko ime za slavnog Ramsesa Miamena Velikog, koji je vladao oko godine 1400. pr. Krista. To nam priča Herodot, također i Diodor meće na početak svojega glavnog djela »Aegyptiaca« osvojenje Indije po Sesostrisu. Ali kasnije to zabaciše kao bajke i mite i odrekoše im svaku vjerodostojnost, sve dok u novije doba nije Champollion otkrio tajnu hieroglifa. Tada su se pročitala u grobnicama i palačama djela faraona, a među njima i osvojenje Indije. Sada znamo, da je Ramses iz Crvenog Mora opremio flotu, da se pobjedonosno vratio kući s plijenom i zarobljenicima, koji su nam prikazani u lijepim reljefnim skulpturama i što više u narodnim indijskim nošnjama. Među osvojenim gradovima nalazimo mnogo imena na apura, što u sanskrtu znači grad, a taj dočetak još danas imaju gradovi Indije kao Hestinapure, Balpur. Oko godine 600. probudi se u Egipćana opet volja za otkrićima. Faraon Necho uzme u svoju službu Feničane i zapovjedi im, da oplove Afriku. Oni su morali otploviti iz Crvenog mora, pa kroz Herkulove stupove vratiti se ušću Nila. Po Herodotu trebali su tri godine da oplove Afriku. Tu zanimljivu stvar priča nam Herodot jako kratko.

Za Egipćanima ne zaostaše ni Izraelci i Feničani. Poznato je iz biblije, da su Izraelci imali veze sa zemljom Ofir. Još se ne zna, gdje je bila ta zemlja. Jedni ga meću na obalu istočne Afrike u zlatom bogatu pokrajinu Sofala, pa zatim u južnu Arabiju »Arabia felix«, a neki pak tvrde, da je to bio Ceylon. Kraljevi Izraela i Tyra opremiše u luci Eleatku mornaricu, koja otplovi u Ofir po zlato, slonovu kost i mirodije. Od produkata, koje su dovezli, nijedan ne nosi hebrejsko ime. Donesoše majmuna, sanskrtski kapi, od čega hebrejski kuph; bilo je i sandalovine, koja samo u Indiji raste i tamo se zove algumin. Također i slonova kost

u hebrejskom Schen habim, koja je riječ mogla nastati samo iz sanskrta, kao zub slona: habima, ibha u sanskrtu. Lassen otkriva u analima sanskrta, da se oko 1000 g. pr. Krista, dakle nekako u isto doba s Davidom i Salamonom, jedan narod Ahina spustio iz gornjih krajeva Inda u Deltu. Sa sobom donesoše mnogo zlata iz gornjih krajeva. Abhira se naseliše na mjestu kasnije poznate luke Barygaza. Samo od njih mogle su Salamonove mornarice primati predmete iz unutrašnjosti. Barygaza je za vrijeme Aleksandra Velikog i u kasnije doba vrijedila kao glavno trgovačko uporište za sve mornare zapada.

Kartažani nastaviše istraživanje svojih djedova Feničana. Najviše ih zanimaše oblik Afrike i to, da li bi se ona dala oploviti. Oni su sigurno mnogo toga učinili, ali do danas je došao samo jedan fragmenat iz te periode i to u grčkom prijevodu. To je Hannova Periplus.

Hanno bijaše zapovjednik kartaške mornarice, koja je otplovila iz Kartage uz obalu sjeverne Afrike u Atlanski Ocean. Imao je namjere usput osnivati kolonije, zato je imao posadu od 30.000 ljudi i žena. Na ulazu u Okean bi prinesena žrtva Melkartu za sretnu vožnju. Imao je 60 brodova (k tomu još svaki s pet redi vesala) na svakom po 500 ljudi; dosegne daleki otok Cerne, nama nepoznat (možda Goree), zatim Cornu Austri, i konačno do jednog visokog brda u zaljevu (Guineja) Deorum vehiculum, s brojnim vulkanima, koji su lavu slali u more, dok je na otocima bilo dosta čupavih divljih ljudi Gorgidis kod Plinija; ne mogoše ni jednog muškog uhvatiti, nego samo tri ženke, čije su kože još za Scipionova vremena visile u Melkartovu hramu. Poslije bi dokazano, da to nijesu bili gorile, nego čimpanze. Odavle se vrati kući, jer nije više imao hrane. Za godinu, kada je ta ekspedicija bila, prepiru se razni učenjaci: jedni tvrde oko 1000., drugi oko 770, a neki 509. pr. Krista.

Prvo i najstarije putovanje još u predhomersko doba kod Grka bijaše plovidba Jasonova na ladi Argu po zlatno runo u Kolhidu. Ta je priča isto tako tamna kao i ona o Ofiru. Ta vožnja bi vrlo rano opjevana od pjesnika, ali se sve izgubilo. Do nas dođoše kasnije tvorevine kao Argonautica (2—400 g. poslije Krista). Nas zanima samo njezin povratak, jer tu nam se ukazuju u tamnim konturama misli tadanjih ljudi o Africi i uopće o južnim krajevima. Hesiod kaže, da su Argoplovci kroz Fazis zaplovili u Ocean, doplovili do Libije i ladu nosili do rijeke ili jezera Triton i po njemu doplovili u Siriju. Odatle možemo zaključiti, da su Grci kušali prodrijeti u Afriku do u srce Sahare i dalje; bivša rijeka Triton to je današnji veliki vadi Irhahar, za koji tvrdi Chavanne, da je još u historijsko vrijeme bio obilan vodom.

Napokon dolazi Aleksandar Veliki. O njegovu pothvatu imamo vijesti od Aristotela, Onekrita i admirala njegova Nearha, koji je prvi na istoku opisao plimu i osjeku na ušću Inda. Aleksandar Veliki otvori novi svijet, slično kao kasnije Kolumbo. On prokrči put svojim nasljednicima do bogatih država na Gangesu. Duljina zemlje od zapada prema istoku bi znatno produžena. Nove životinje, biljke, narodi, njihovi običaji zapanjili su zapadni svijet. Dugo u srednji vijek držalo se to sve za priče, premda su to svjedočili Aristotel, Megasthenes, Nearh i ostali. Na Indu i Gangesu nađoše Grci moćne, bogate i kulturne države s gradovima, palačama, hramovima s mnoštvom dragulja. Megosthes, poslanik Seleucida na dvoru indijskog kneza u Megadhi na Gangesu, pohodi najveći grad Palibothru, glvno mjesto Prazijaca. Odatle znamo, da je imao 64 vrata, 570 tornjeva i da se u 9 sati hoda u duljinu protezao. Aleksandar začudivši se nad indijskom literaturom i filozofijom htjede da povede u Grčku jednog njihovog mudraca Mandanesa, ali mu ovaj reče, da je on za njega premalen vladar. Poslije Aleksandra Velikog ne presta helenski utjecaj na Istok, pače i u sjevernu Indiju, gdje je grčki novac bio veoma u prometu. Osobito se istakao Ptolemej I. i njegovi nasljednici. Na Crvenom Moru izgradi dvije luke Myos Hormos i Berenice, odakle su brodovi plovili u istočnu Indiju i Ceylon (Taprobame). Hippalus, pomorski egipatski časnik, otkrije zakone o morskim strujama i o monsunima, što još više pospješi saobraćaj među Indijom i Afrikom. Od tada se razvi silan luksus na dvoru faraona. Ujedno preko Arabije iđaše karavanski put do Indije i deve se kao prometno sredstvo raširi po čitavoj Africi. Strane životinje i biljke uresivahu vrtove Ptolemeja; u Aleksandriji osnuje muzej za strane stvari; uopće postade ona centrum znanosti. Aleksandriska škola, muzej i biblioteka onog vremena su svjetskog glasa. Veze sa svima dijelovima svijeta i narodima dođoše dobro i geografiji i studij matematike i astronomije razvije se najviše u Egiptu.

Rimljani proučavahu svijet osvajanjima. Posve različito od Grka i Feničana nijesu imali otkrivalačkog duha. Kao mornari ostaše Rimljani uvijek nevješti, a njihove pobjede na moru su im sticali pokoreni pomorski narodi kao Etruščani nad Kartažanima. Premda su imali veliki komad atlanske obale, ne pođoše ni na jedno putovanje; pa ni na Irsku ne pođoše, premda su je mogli okom doseći. Što se tiče Indije, malo Rimljani pridonesoše njezinom upoznavanju, jedina im je zasluga, što su sačuvali i sakupili vijesti Grka. Šteta je, da se izgubio Senekin spis o Indiji; sudeći po njegovim pitanjima iz prirodnih znanosti Questiones naturales, imao je smisla za geografiju. Također i što se tiče Afrike, ne znamo ništa točnije; tako nas puštaju u sumnji o Insulae Fortunatae (Kanarski otoci?), a prvi Ptolemejev meridijan proteže se na krajnjem zapadu, koji je za njih bio nepoznat.

Kopnena osvajanja malo nam koriste; oni dopriješe do Eufrata i Tigrisa, pokorivši narode i dalje ništa. Ti narodi su im kao tribut donosili razne stvari s dalekog Istoka i u njima se probudi gramzivost, raskošnost. Ali sve to nije koristilo, jer su im Parti ometali svaki spoj s Indijom. Kad osvojiše Egipat, imali su prilike morem doći do Indije, ali oni pustiše druge da trguju.

Dolazimo do najvećeg geografa staroga svijeta Ptolemeja, koji je živio u polovici drugog stoljeća iza Krista. Što je Galen za medicinu, Herodot za povijest, to je Ptolemej za zemljopis. Glavno mu je djelo Magna Constructio ili arapski alinagest. Njegov sistem je svima dosta poznat, zato ćemo da se zabavimo onime, što kaže o Indiji i uopće o onim krajevima; priznat ćemo, da ih je doista dosta dobro poznavao.

Na obali istočne Arabije, gdje su inače Grci i Rimljani znali samo za jedno mjesto Gerra, nabraja on do 20 imena gradova. Grci su već poznavali otok Taprobane (Ceylon), ali Ptolemej navodi preko 50 imena gradova, brda i rijeka; u isporedivanju imena s dosadašnjima nalazimo dosta sličnosti. Dalje dodaje Ptolemej, da pred Ceylonom leži još 1378 otoke. Najplodniji zove Jabadin, pa Argentea Metropolis: Bautam.

U prednjoj Indiji otvori Ptolemej novi svijet. Moramo se upravo čuditi nad mnoštvom imena. Od 39 mjesta navodi osim dosta točnoga smještaja i trajanje najdužeg dana u godini.

Čitava je sjeverna i istočna Azija bila Rimljanima terra incognita. Ptolemej pozna već Uralgorje i Volgu (Rha). Navodi i cestu od Eufrata prijeko Hirkanije i Baktrije dalje u današnju Kinu.

Tim bi svršili sa starim vijekom, a u slijedećem broju nastavit ćemo sa srednjim.

V. P.

IZ ŽIVOTA VELIKIH LJUDI

WELINGTON.

Nije badava Welington dobio nadimak engleski Bajerd. Dužnost mu je bilo prvo i posljednje. On je bio sama istina u javnom i privatnom životu. U javnom životu imađaše jedan cilj: poslužiti domovinu, što je moguće više svojim sposobnostima i vještinom. Značajno je njegovo poštenje i velikodušnost prama neprijateljima. Kad mu u Indiji predložiše, da jednog urođeničkog vođu liši života potajnim ubijstvom, odbi on to s prezirom. Jednom za vrijeme rata u Španiji pregledaše francuski general Massena engleske pozicije kod Torres Vedres, približi se jednoj engleskoj bateriji i gledaše na durbinu, koji stajaše na jednom stoliću. Englezi ga opaziše i mogli su ispaliti sve topove te sigurno ubiti Massenu i njegov štab, ali Wellington to ne dopusti, nego samo opališe jedan top, da ga upozore na opasnost. Metak pogodi zidić, na kojem stajaše durbin. Massena razumi tu opomenu i sabljom odavši počast bateriji, odjaha.

Slično je bilo kod Waterloa. Herceg promatraše položaj Francuza, a uto dođe jedan časnik i pokazujući mjesto, gdje stajaše Napoleon reče, da bi se lako moglo topom tamo dobaciti i ubiti ga. No Wellingotn mu odgovori: »Generali, koji zapovijedaju vojskama, moraju raditi nešto drugo, a ne da pucaju jedan na drugog«.

Poslije pada carstva odbi Wellington plan, da ukloni Napoleona ubijstvom. »Tako bi nas djelo obeščastilo kod potomstva«, reče on. »Za nas bi se onda reklo, da nijesmo bili dosta jaki, da Napoleona pobijedimo«. Kao osobita zahvala za tu brigu da se očuva život Napoleonov, bijaše obećanje Napoleonovo, koji odredi 100.000 franaka onome, koji će ubiti Wellingtona.

DAWIS.

Kad je Dawis nakon mnogo truda izumio svoju svjetiljku za sigurnost, nije htio da je patentira, nego dade svoj izum publici, da ga slobodno upotrebljava. Jedan mu je prijatelj govorio, da je mogao izum osigurati patentom i zaraditi godišnju rentu od 5 do 10 hiljada funti. »Ne, dragi prijatelju«, odgovori Dawis, »nijesam nikada na to pomišljao; jedino sam težio da poslužim čovječanstvu. Ja imam dovoljno za svoje potrebe. Možda bi mi veće bogatstvo umanjio pažnju za moje najdraže težnje. Veće bogatstvo ne bi podiglo ni moju slavu ni moju sreću«.

Isto je tako bio i njegov nasljednik Farraday. Nije se nikada tužio na siromaštvo niti je radio za novac. Ništa nije patentirao, nego je sve davao publici na uporabu. Volio je ići putem čiste nauke, nego da stiče novac.

KNJIŽEVNOST I UMJETNOST

ANTONIJA CVIJIĆ-KASSOWITZ.

U mjesecu siječnju ove godine proslavila je gospođa A. Kassowitz-Cvijić svoju šezdesetgodišnjicu. — Svečarica poznata je u našem kulturnom i književnom životu svojim radovima, koji su od česti razasuti po našim časopisima i listovima, a od česti skupljeni i u posebnim knjigama. Gospođa se Cvijićeva rado bavi proučavanjem naše prošlosti, naročito one ilirskoga doba, a zalazi gdješto i u sta-

ANTONIJA CVIJIĆ-KASSOWITZ.

rinu. Za mladež su izdana dosada dvije knjige njezinih »Slavenskih priča«, a plod sakupljanja književnog materijala iz doba ilirskoga preporoda jest njezino djelo »Vatroslav Lisinski u kolu Ilira«, koju je izdala Matica Hrvatska 1919. i dala autorici Draškovićevu nagradu. No tim nije iscrpljen ni izdaleka njezin književni rad. Gospođa se Cvijićeva bavila i kazalištem, napisala i sama nekoliko kazališnih komada, pisala vrlo mnogo feljtona, u kojima obrađuje stari Zagreb, a nedavno su Braća Hrvatskog Zmaja izdala na svijet njezinu knjižicu pod natpisom »Sličice o Ivana pl. Zajcu«, koja je bila namijenjena desetgodišnjoj obljetnici smrti hrvatskog maestra Zajca.

Dao Bog da naša svečarica poživi na korist hrvatskoga naroda još mnogo godina. Svečarica je još svježa i krepka.

STUDIJA O DONADINIJU.

Za kratko će vrijeme izaći iz štampe knjižica o rano umrlom književniku M. Donadiniju. Studiju je napisao g. Ivan Nevistić, a izdaje je na svijet uprava »Vijenca« u Zagrebu. Knjiga će obuhvatiti oko 4 štampana arka, a cijena će joj biti 10—12 Din. S poštarinom 2 Din više. Narudžbe neka se šalju upravi Vijenca«, Zagreb, Medulićeva 30.

PETHÖ-HORVAT MARIJA.

Nedavno je umrla u Osijeku gospođa Marija Horvat-Pethö, prevodilac i kritičar. Rodila se 3. IV. 1863. u Dönjem Miholjcu, a umrla 6. II. 1925. u Osijeku. Stalno je saradivala u Zagreber Tagblattu, Die Drau i Slavonische Presse (Osijek), Zeitstimmen (Leipzig), Aus fremden Zungen (Berlin), Agramer Tagblatt. Uz kraće izvorne radove, tu je redovito

objelodanjivala prozu i poeziju hrvatskih i srpskih pjesnika i pripovijedača: Preradovića, Šenou, Harambašića, Jovanovića, Vraza, Veselinovića, M. Nikolića (aktovka Razbijeni sni), Gjalskoga, Lazarevića, F. Mažuranića, Arnolda, Milčinovića i druge. Kao posebno izdanje prevela na njemački R. Katalinić-Jeretov »Inje«, R. F. Magjerove »Zapiske sa sela«, F. Marušićeve »Liječničke zapiske« i M. Dečakova »Grbavca«. Zadnji joj je rad: »Kći Jefta od Galada«, nacrt za dramu. (Vijenac 1925.).

»HAMLET« U NOVOM PRIJEVODU.

Kao X. svezak »Pozorišne biblioteke« izašlo je u prijevodu dra Milana Bogdanovića ovo Šekspirovo remek-djelo. Hamlet je živio u svako doba, živi i danas i živjet će uvijek kod svih naroda kao prototip čovjeka, koji pati od svoje senzibilnosti, od bljutavosti i ništavosti svijeta, koji ga okružuje, i napokon od svoje vlastite neaktivnosti. Ovaj novi (prvi potpuni i točni) hrv. prijevod »Hamleta« donosi i kratke bilješke kod teže razumljivih mjesta kao i sliku najvećeg Hamleta pok. Andrije Fijana u toj ulozi. Cijena Din. 20.—, vezano Din. 25.— Pretplata na »Pozorišnu biblioteku« Din. 60.— Adresa: Pozorišna biblioteka, Zagreb, Vojnička ulica 13.

WAGNER: LOHENGRIN.

Uoči novo uvježbane predstave ove divne opere u Nar. kazalištu u Zagrebu izdala je »Pozorišna biblioteka« libretto »Lohengrina« u prevodu Petra Konjovića s informativnim predgovorom sveuč. prof. dra Šamšalovića. U tom se opširnom predgovoru govori o Wagnerovu umjetničkom radu uopće, o njegovim muzikalnim dramama, zatim specijalno o »Lohengrinu«, njegovom značenju i sličnostima iz svjetske literature. Ovo izdanje (libretto i predgovor) znatno će pomoći razumijevanju velebnog Wagnerova djela posjetiocima samo predstave, ali mi ga preporučujemo i svim onima izvan Zagreba, koje zanima veliki muzičar i dramatičar Wagner.

Zola: San. Zola je većinom poznat samo kao razglašeni pisac naturalističkih romana, gdje opisuje najniže ljudske strasti, orgije instinkta, zločina i poroka našeg vremena. Međutim ima jedan njegov roman, tako nježan, topao, pun blagosti i neke pobožnosti, pjesničkog zanosa i idealne ljubavi. To je »San«, što ga je netom izdala »Narodna Knjižnica« u prijevodu jednog od najpoznatijih naših književnika. Ljubav djevice Anđelike, historija njenog životnog sna, u sjeni drevne katedrale, njezina bolest, svadba i smrt na vrhuncu sreće, sve je to ispričano tako divno, s toliko poezije, zanosa i umjetničkog nadahnuća kao u malo kojem djelu svjetske literature. Dok se pomalo već zaboravljaju stanoviti nekoć toliko reklamirani Zolini romani, danas sve više iskače ljepota i umjetnička vrijednost »Sna« i još nekoliko njegovih djela, koja će svom autoru sačuvati ime velikog umjetnika i pjesnika. Mi ovaj lijepi roman toplo preporučujemo, naročito našem ženskom svijetu. Cijena Din. 25.—, uvezano Din. 33.

Pjesme Ivana Mažuranića, drugo izdanje, izdao Vladimir Mažuranić. Sušak 1924. str. 216, cijena 40 dinara.

Nakon trideset skoro godina izašlo je novo izdanje pjesama glasovitog našeg pjesnika i bana Ivana Mažuranića, koje je izdanje priredio jednako kao i prvo njegov sin i također poznati pisac Vladimir Mažuranić. To je lijepo popularno izdanje, koje najtoplije preporučamo našoj školskoj mladeži, koja ne može da nabavi prijašnje već davno rasprodano i mnogo skuplje izdanje. Nakon predgovora izdavača dolazi lijepi sastavak o životu i pjesničkom radu Ivana Mažuranića, gdje je razloženo, kako je nastao cijeli pjesnički rad velikog pjesnika. Dalje slijede pjesme različne, njih oko pedeset, zatim nadopunak Gundulićeva Osmana i konačno divni Mažuranićev epos Smrt Smail age Čengijića. Kano dodatak nalazi se još nekoliko i nedotjeranih pjesmica iz djetinstva, koje već odaju budućeg velikog pjesnika. Na koncu knjige su dodane Bilješke za svaku pojedinu pjesmu, iz kojih se vidi cijeli historijat, kako je i pod kakovim prilikama nastala koja pjesma. Bilješke su pune kulturnih i literarnih vijesti iz davne literarne i političke prošlosti, koje će zanimati svakog, koji se zanima za hrvatsku lijepu književnost.

FILATELIJA

Dopisnice za izložbu. Prigodom velike izložbe u Trstu g. 1882. napisao je jedan poštanski oficijal u Osijeku Franjo Fanjak na jednoj dopisnici kaligrafično osam tisuća riječi a na jednoj je drugoj napisao pače i devet tisuća riječi. To je bilo maksimalno do onda učinjeno. Prije njega su pokušali neki Nijemci da postignu u tom pogledu rekorde. Jedan Nijemac napisao je i izložio na izložbi u Nürnbergu 7.200 riječi na jednoj dopisnici, dok je jedan njegov drug izložio dopisnicu sa 6666 riječi. Kako je to bilo u osamdesetim godinama u modi, izložio je jedan drugi Nijemac na izložbi u Stuttgartu jednu dopisnicu s 5.000 napisanih riječi. Međutim sve je te nadmašio naš hrvatski izložitelj. Ove se dopisnice nisu mogle čitati prostim okom, već samo pomoću lupe. Danas je već sasvim prestao taj običaj ispisivanje takovih filatelističkih rijetkosti.

Urugvaj je izdao jednu posebnu seriju maraka u počast svojim pobjednicima u nogometu na posljednoj olimpijadi u Parizu prošle godine. Filatelija je u vezi i s ostalim sportom, jer se prilikom svake olimpijade izdavaju i posebne olimpijske marke i vinjete. I za narednu olimpijadu u Amsterdamu g. 1928. izdat će se također posebne olimpijske marke.

Naše dopisnice izašle su u novom izdanju, zelene po 50 para. Slika je marke sa slikom kralja u nešto drugojačija od prvanje emisije, no tekst na dopisnici ostao je isti. Da li će se i druge dopisnice izdati, još nije poznato. Dosadanje izdanje dopisnica po 50 para s odgovorom nije lako dobiti u cijelosti, jer je uprava dala sve razrezati u dva dijela, te su prodavane kao obične dopisnice po 50 para. Od dopisnica po 50 para + 50 para s odgovorom je po svoj prilici vrlo mnogo naštampano, no kako je kod nas još dosta slaba uporaba takovih dopisnica u široj publici, nije se ista mnogo raspačavala. Većina običnih ljudi ni ne zna, da imade i takovih dopisnica s plaćenim odgovorom.

Filatelista i nefilatelista. Neki moj znanac pripovijedao mi je, kako mu je jedan prijatelj kazao, da si je na uspomenu hrvatskih maraka spremio jednu takovu, da i on imade bar neku uspomenu na naše bivše hrvatske marke. Filatelista mu reče, neka pokaže, koja je to marka. Nefilatelista mu je pokaže, a bila je to upravo ona najvrednija nerabljena jubilarna po 45 filira. Filatelista mu na to rekne, da li ju on voljan zamijeniti za jednu drugu jubilarnu, ali od druge vrijednote. Nefilatelisti je to bilo sasvim svejedno, te je drage volje svoju mnogo vrjednu i rjetku jubilarnu marku zamijenio s običnom jubilarnom markom po 10 filira. Za njega je to i onako bila samo imaginarna vrijednost, a po uspomeni jednako mila, kakova god bila. Tako dolazi često filatelista do rijetkih i dobrih maraka neznanjem nefilatelista.

ZABAVA I ŠALA

ODGONETKE ZAGONETAKA BR. 5.:

I. Palindrom: Oko — soko.

II. Razmještaljka. Od mogućih razmještaja jedan je

7	1	6	4	3	5	2
6	4	5	1	2	7	3
5	3	2	7	6	1	4
4	7	1	3	5	2	6
2	6	4	5	1	3	7
3	5	7	2	4	6	1
1	2	3	6	7	4	5

III. Labirnt: Slogom rastu male stvari.

IV. Ispunjaljka: a — ja — ija — lija — Alija — talija — Italija.

ZAGONETKE.

I. Narodne pitalice.

1. Božje zdanje, ljudski tvor, a zmija osedlana. Što je to?
2. Bremenjak breme nosi, pas ga vije, on se u breme krije.
3. Sva ptica uljeze, samo rep ne može.
4. I u mene i u tebe, i u ovce bjelice i u zrna pšenice

II. Konjićev skok u krugu.

ći
lko će
pri o
vr je
sta se
sre lo
li te
u

III. Varalica.

U misli je gdjetko hitar
A u djelu svatko je sporiji.

Koja je zamjenica ovdje prije a koja poslije?

IV. Ispunjaljka u piramidi.

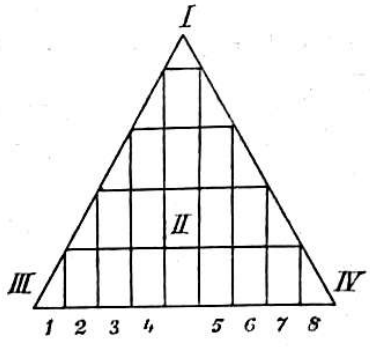

Pojedine stupce 1—8 treba ispuniti ovako (čitajući ozgo dolje): 1. suglasnik. — 2. uzvik. — 3. prilog. — 4. bliz rodak. — 5. vrsta plesa. — 6. zvijer. — 7. veznik. — 8. suglasnik, pa valjano ispunjeno daju posljednja slova III. — IV. prezime čuvenoga hrvatskog umjetnika, a od I. — II. ostaje da se umetne njegovo ime.

Odgonetači zagonetaka iz br. 5.:

Šagi Rafael, Zagreb. II — Banovac Mladen, Karlovac: Sve — Vidnjević Antun, Zagreb: III, IV — Kuliman Zorka, Bjelovar. Sve — Lukin Miroslav, Split: Sve — Ritz Josip, Kostajnica: I — Ilotić Josip, Koprivnica: I, II, IV — Ivančić pl. Ivan, Zagreb: Sve — Kovačević Marko, Vinkovci: I, IV — Živković Ljubica: Sve — Milanović Branko, Sarajevo: I, II, IV — Blaustein M., Zagreb: I — Dür Dora, Zagreb: I, II, IV — Šomek Slavica, Karlovac. I — Bartolić Zvonimir, Zagreb: I, IV — Matijević Ruža, Zagreb: I, II, IV — Simić-Vakanović pl. Hela, Zagreb: I, IV — Petrić Milivoj, Split: II — Schmelzer Josip, Osijek: II, IV — Miotto Antun, Split: I, II — Kranjčević Mirko, Varaždin. I, II, IV — Zorić Božidar, Križevci: I — Berenc Josip, Osijek: I, III, IV — Grulich Kazimir, Sarajevo: I, II, IV — Svoboda Dragutin, Osijek: Sve — Mihelčić Mladen, Koprivnica: I, II, IV — Maričić Branko, Bakar: II — Jelenić Miloslav, Zagreb: Sve — Bratoljić Vladimir, Koprivnica: I, IV — Karajdžija Marijan, Kostrena sv. Lucija: I — Modly Mira, Zagreb: Sve — Reichsmann Zoltan i Ružica, Dardа: I, III, IV — Marić Petar, Split: II, III — Radnić Ljubo, Split: — I, IV — Jelić Tomislab, Vinkovci: I, IV — Kohlbach Oton, Osijek: I, IV — Gašparović Zlatko, Ogulin: I, IV — Hirschl Greta, Zagreb: Sve — Nikolić Ante, Zagreb: Sve — Krenn Milan, Osijek: I, III, IV — Wilhelm Stjepan i Franceško Ivan (samostalno?!): Vinkovci: I, II, III — Rožaj Fedor, Zagreb: I — Švob Vladimir, Zagreb: I, II, IV.

Naknadni odgonetači zagonetaka iz br. 4:

Blaustein M., Zagreb: I, II, III — Švob Vladimir, Zagreb: I.

PORUKE UREDNIŠTVA

T. U. Karlovac. Vaše su pjesme slabe. Sve je nekako nategnuto, pa se kod čitanja čini, da škripe teška teretna kola. Pogledajte:

»Belo i mršavo lice
Turobno u svet gleda,
Što oholo kraj njih ide,
A milosti ne da, — ne da«.

J. K. »Đački izlet iz Varaždina u Krapinu« nije vaš sastavak.

»Mil«, Zagreb. Vaš je sastavak napisan (jezično) vrlo zlo. — Ne razlikujete č i ć, ne znate oblika ni interpunkcije, pa ćete sami uvidjeti, da je s pošiljkama takovih »literata« vrlo teško.

J. Z., Križevci. Za Vas vrijedi isto. Vi velite, da Vam je to prva radnja. Ne budite preuzetni, pa ne zahtijevajte, da Vam baš prvi sastavak bude odmah štampan. Sudeći po tome, što ste poslali, čekat ćete još prilično dugo, dok Vam sastavci budu zreli za štampu.

Dvorana amerikanskih uredskih namještaja

NOTTER I DRUG

Ilica 25. ZAGREB Ilica 25.

(nad kavanom „Corso")

Preporučuje pisaće strojeve raznih sustava sa latinicom i ćirilicom. Vlastita mehanička radionica.

PRVA HRVATSKA ŠTEDIONICA

OSNOVANA GOD 1846 U ZAGREBU OSNOVANA GOD. 1846.

Dionička glav.: K 60,000.000. Pričuve: K 130,000.000

PODRUŽNICE: Beograd, Bjelovar, Brod n. S., Crikvenica, Čakovac, Daruvar, Delnice, Djakovo, Gjurgjevac, Ilok, Karlovac, Kraljevica, Križevci, Nova Gradiška, Mitrovica, Ogulin, Osijek, Požega, Rijeka, Senj, Sisak, Sv. Ivan Zelina, Subotica, Varaždin, Vel. Gorica, Vinkovci, Virovitica, Vukovar, Zemun. ISPOSTAVE: Osijek d. gr., Sušak, Vinica. MJENJAČNICA: Zagreb.

Prima uloške na knjižice i na tekući račun. Eskomptira mjenice i devize.

Prima na inkaso tu- i inozemne mjenice.

Izdaje $4^1/_2{}^0/_0$-tne založnice i $4^1/_2{}^0/_0$-tne komunalne obveznice, koje imadu oprost od poreza, pupilarnu sigurnost i jamčevnu sposobnost.

Kupuje i prodaje valute i devize

Izdaje čekove i kreditna pisma te obavlja isplate na temelju akreditiva na sva tu- i inozemna mjesta.

Podijeljuje hipotekarne zajmove na kuće i na nekretnine.

Obavlja burzovne naloge savjesno i kulantno.

Posreduje kod predoznaka iz Amerike u tuzemstvu.

GRADSKA ŠTEDIONICA

OPĆINE SLOB. I KRALJ. GLAVNOGA GRADA ZAGREBA

PETRINJSKA UL. BR. 5. ZAGREB UGAO SUDNIČKE ULICE.

Ulošci D 75,000.000.—

Prima uloške na knjižice i tekući račun. Kupuje i prodaje devize i valute. Obavlja burzovne naloge savjesno i kulantno.

Umjetničko nakladni zavod

J. Čaklović, Zagreb

Telefon br. 12-74. - - - Gundulićeva ul. 1.

Naklada umjetničkih dopisnica, knjiga i slika. — Vlastita konfekcija listovnog papira. — Izdanje knjižnice „Jugoslavenska biblioteka" „Umjetničke monografije" „Naša domovina".

Tražite prospekte i cjenike!

Naklada i trgovina umjetničkih slika

Petar Nikolić, Zagreb

Ilica 36. I. kat.

Preporuča svoje bogato skladište narodno historičkih umjetničkih slika. Jedini zavod sa slikama izradjenih od naših prvih umjetnika.

Prekrasni i ukusni okviri četverouglasti, okrugli i ovalni sviju veličina.

Izašla nova naša slika „Kosovska djevojka" od Uroša Predića. — Veliki izbor madona i ikona na skladištu.

Prikladni darovi za svaku prigodu.

Najveći stoga i najjeftiniji zavod te vrste.

Tražite prospekte. Tražite prospekte.

PRAVE SICILIJANSKE

MANDOLINE I GITARE

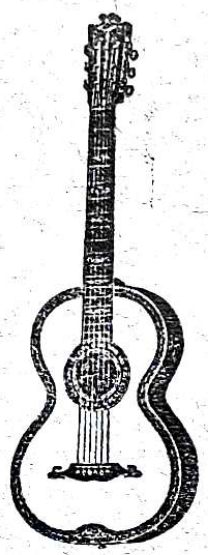

Cijene gitara:

Br. 1 . . Din 210.—
Br. 2 . . . Din 250.—
Br. 21 . . . Din 340.—
Br. 22 . . . Din 400.—
Br. 24 . . Din 675.—

Ostale vrsti gitara:
po Din 638.—, Din 938.—

Balalajke:
po Din 630.— Din 750.—

Lutnje:
po Din 825.—, Din 1500.—

Gusle:

Br. 9 . . . Din 225.—
Br. 14 . . . Din 287.—
Br. 14a . . Din 450.—
Br. 17 . . . Din 470.—
Br. 17a . . Din 675.—
Br. 25 . . . Din 700.—

ostale vrsti gusala po Din 1170.— i više.

¾ Gusle

Br. 114 . . Din 470.—
Br. 114a . . Din 675.—
Br. 117 . . Din 938.—

Cijene mandolina:

Br. 1 . . Din 175.—
Br. 2 . . Din 200.—
Br. 3 . . Din 210.—
Br. 103 . . Din 300.—
Br. 105 . . Din 310.—
Br. 111 . . Din 360.—
Br. 113 . . Din 380.—

Koncertne mandoline
Din 800.—
Liuta . . . Din 1500.—

Ostale vrsti mandolina:

Br. 1204 . . Din 563.—
Br. 1208 . . Din 938.—

Tambure: Bisernica:
obična . . Din 200.—
biserna . . Din 325.—
Brač I obični Din 260.—
biserni . . Din 390.—
danguba . Din. 42.—

Poštarina i zamot zaračunava se posebno.

Pribor za sve glazbene instrumente u najvećem izboru i uz jeftine cijene.

Skuplje vrste obložene su sedefom i ebanovinom.

GLAZBENI ODIO KNJIŽARE

ST. KUGLI, ZAGREB, ILICA 30

Cijene bezobvezne. Cjenici na zahtjev badava.